

Nr 82

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen
framlagda förslag angående det statliga utvecklings-
biståndet jämte motioner.*

(1:a avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1, bilaga 5, littera C och bilaga 9, littera E under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartements- och finansärenden för den 3 januari 1969 framlagt förslag angående det statliga utvecklingsbiståndet.

Som ett led i förverkligandet av den s. k. 1 %-planen för det svenska utvecklingsbiståndets utbyggnad, som antogs av 1968 års riksdag, föreslås för budgetåret 1969/70 en ökning av de sammanlagda biståndsanslagen med 130 milj. kr. till ca 634 milj. kr. I förhållande till biståndsanslagen under innevarande budgetår, ca 504 milj. kr., innebär förslaget en ökning med drygt 25 %, såsom också förutsatts i planen.

Drygt 344 milj. kr. av nästa budgetårs anslag förutsätts falla på tredje huvudtitelns biståndsanslag, som avser årsbidrag till vissa FN-organs biståndsprogram samt kostnader för SIDA:s förvaltning, för dess utbildnings-, rekryterings- och informationsverksamhet och för dess fältverksamhet i olika länder. En betydande förstärkning av informationsverksamheten kring u-ländernas problem föreslås.

Anslagen till det finansiella utvecklingsbiståndet, som avser bidrag till multilaterala institutioner för utvecklingsfinansiering och till internationella livsmedelsprogram samt svenska utvecklingskrediter, redovisas under sjunde huvudtiteln och beräknas till 289 milj. kr. för nästa budgetår.

I enlighet med den metodik för en mera konkret framtidsplanering av biståndsverksamhetens expansion, som antogs av fjolårets riksdag, föreslås vidare att en ram för bidragsutfästelser, anslag och allmän planering fastställs för en ny treårsperiod t. o. m. budgetåret 1971/72. Inom denna ram, som föreslås bli ca 2 300 milj. kr. och är att betrakta som en minimiram för de sammanlagda anslagen under de närmaste tre budgetåren, har anslagens huvudsakliga fördelning på ändamål och verksamhetsformer så långt som möjligt angetts men utrymme lämnats för framtida omdispositioner eller eventuella nya insatser inom ramen.

Biståndsanslagens utveckling och fördelning på verksamhetsformer under senare budgetår framgår av följande schematiska uppställning (beloppen i milj. kr.):

	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70 (förslag)
1. Årsbidrag till internationella biståndsprogram:					
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	59,8	70,2	80,9	80,9	96,2
FN:s barnfond (UNICEF)	5,2	7,8	8,8	9,0	15,0
FN:s flyktingverksamhet	1,8	2,0	2,3	2,6	3,1
Intern. utv. fonden (IDA)	41,4	51,8	51,8	72,4	87,9
Regionala banker	—	—	2,6	2,6	18,2
Intern. livsmedelsprogram	—	10,4	15,6	37,7	42,9
2. Fältverksamhet m. m.	77,1	75,9	107,2	180,0	210,0
3. Utvecklingskrediter m. m.	90,0	110,0	125,0	105,0	140,0
4. SIDA:s förvaltn., rekr., utbildn. och information	8,0	9,3	10,1	13,5	20,3
Summa	283,3	337,4	404,3	503,7	633,6

1. **Planeringsram m. m.** Kungl. Maj:t har (bilaga 5, s. 14—18) föreslagit riksdagen att fastställa den totala planeringsramen för utvecklingsbiståndet för budgetåret 1970/71 till 764 000 000 kr. och för budgetåret 1971/72 till 894 000 000 kr.

Propositionen. I propositionen erinras om att statsmakterna våren 1968 fattat principbeslut om 1 %-målet för utbyggnad av det statliga utvecklingsbiståndet. Målet skall nås genom successiva anslagshöjningar fram t. o. m. budgetåret 1974/75. I planeringen skall man kunna utgå från att anslagshöjningen i kronor räknat skall bli minst lika stor som föregående budgetår. De årliga anslagshöjningarna får i övrigt bli beroende av den ekonomiska utvecklingen. Det räknas dock med att de årliga ökningarna måste vara minst 25 % på närmast föregående års anslagsbelopp för att målet skall nås vid utsatt tidpunkt.

Enligt yrkanden i motioner till föregående års riksdag borde de årliga anslagsökningarna på vägen till 1 %-målet motsvara en viss procentuell andel av bruttonationalprodukten (BNP) i stället för att sättas i relation till föregående års ökning. Förslaget innebär en betydande merbelastning under de närmaste åren och är statsfinansiellt mindre flexibelt. Önskemålet om långtidsplanering är väl tillgodosett genom de tidigare antagna riktlinjerna, som av departementschefen förordas för fortsatt tillämpning.

För budgetåret 1969/70 förordar departementschefen en total ökning av biståndsanslagen med 130 milj. kr.

Planeringsramen för 1970/71 överstiger med 130 milj. kr. anslaget för

budgetåret 1969/70 samt ökar för budgetåret 1971/72 med ytterligare 130 milj. kr.

Av planeringsramens nära 2 300 milj. kr. (avseende budgetåren 1969/70—1971/72) förutsätts 920 milj. kr. bli ställda till internationella organs förfogande medan 1 240 milj. kr. skulle avses för de egna direkta biståndsinsatserna. Förvaltning, utbildning, rekrytering och information samt planeringsreserv beräknas till sammanlagt 132 milj. kr.

Beträffande beteckningen huvudmottagarland anföres bl. a. att det sedan några år använts om en grupp av länder som ansetts böra komma i fråga för flera slag av insatser — krediter, varugåvor, bistånd i form av personal bekostad av Sverige — och därjämte ett par länder till vilka huvudsakligen kreditbistånd varit aktuellt. Ordet huvudmottagarland har inte getts någon klar definition. Avsikten har inte varit att med detta urval göra en politisk värdering av olika länder, och termen används i stort sett enbart i syfte att ange var — inom ramen för koncentrationsprincipen — det direkta svenska biståndet uttryckt i personal och kostnader faktiskt är eller håller på att bli av jämförelsevis betydande omfattning. Nya insatser av större omfattning eller principiell betydelse anmäls normalt i propositioner till riksdagen, som därmed följer och kan påverka biståndsprogrammets utveckling och inriktning.

Departementschefen anmäler att biståndsinsatser för Vietnam efter fiendligheternas upphörande bör kunna komma i fråga på olika områden. Kungl. Maj:t bör inom ramen för tillgängliga medel bedöma omfattningen och inriktningen av svenska insatser på grundval av de omständigheter, som råder då aktiva återuppbyggnadsinsatser kan komma i fråga, och i sedvanlig ordning redovisa åtgärder och framlägga förslag i ämnet för riksdagen.

Motionerna. Under förevarande punkt har utskottet behandlat vissa yrkanden beträffande utvecklingsbiståndets utformning och inriktning m. m. Ifrågavarande motionsyrkanden redovisas gruppvis med angivande av resp. område till vilka de hänförts.

Beträffande biståndspolitikens utformning har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 171 av herr Werner och II: 182 av herr Hermansson m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen uttalar sig för att Sverige förändrar sin handelspolitik i enlighet med u-ländernas krav sådana de uttrycks bl. a. i Alger-stadgan och av regeringen begär undersökning om konkreta åtgärder i detta syfte och konsekvenserna av en sådan förändring,

dels de likalydande motionerna I: 310 av herr Virgin m. fl. och II: 422 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

att en parlamentarisk utredning tillsättes med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska utvecklingsbiståndet

på basis av hittills vunna erfarenheter och i samarbete med missionen och andra frivilliga humanitära organisationer,

att i enlighet med vad som framföres i motionerna riktlinjer utarbetas för samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna,

att de principer och förslag beträffande u-landsbiståndet som i övrigt framföres i motionerna måtte beaktas vid utformningen av den fortsatta svenska biståndsinsatsen,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär tillsättande av en beredning med parlamentarisk sammansättning vars uppgift i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer skall vara att göra en översyn av den svenska biståndspolitikens principiella målsättning varvid bör beaktas såväl utformningen av det tekniska och finansiella stödet som riktlinjerna för den svenska handelspolitiken visavi u-länderna och förutsättningarna för det svenska näringslivets och frivilligorganisationernas medverkan i svensk biståndspolitik.

Beträffande vägen till 1 %-målet har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 255 av fru Lindström m. fl. och II: 292 av herr Lindholm m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte beakta vad i motionerna anförts (synpunkter på den årliga ökningstakten i u-hjälpen),

dels de likalydande motionerna I: 310 av herr Virgin m. fl. och II: 422 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att i motionerna intagen plan för uppnående av 1 %-målet för det svenska u-landsbiståndet budgetåret 1974/75 antages som riktlinje för det svenska u-landsbiståndets fortsatta utveckling samt att biståndsmyndighetens planering inrättas därefter,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär tillsättande av en beredning med parlamentarisk sammansättning vars uppgift i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer skall vara att lägga fram förslag om nya riktlinjer för när det svenska u-landsbiståndet skall uppnå en procent av bruttonationalprodukten.

Beträffande investeringsgarantier och industrialisering har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 169 av herr Ottosson m. fl. och II: 183 av herr Hovhammar m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att garantier skall ges för investeringar i u-länder utan den nu gällande begränsningen till endast vissa länder,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en översyn av reglerna för investeringsgarantierna enligt i motionerna angivna riktlinjer,

dels de likalydande motionerna I: 427 av herrar Bengt Gustavsson och Palm och II: 499 av fru Lewén-Eliasson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att frågan om en utvidgning av det svenska biståndet till utvecklingsländernas industrialisering efter de linjer som angivits i motionerna blir föremål för en mer ingående utredning genom SIDA:s försorg samt att folkbildningsorganisationerna och de fackliga och kooperativa rörelserna bereds tillfälle att deltaga i detta utredningsarbete,

dels de likalydande motionerna I: 441 av fröken Stenberg m. fl. och II: 341 av herrar Nordstrandh och Wennerfors vari hemställts att riksdagen måtte besluta att länderbegränsningen för det svenska systemet med garantier för vissa investeringar i u-länder avskaffas.

Beträffande b i s t å n d e t s l ä n d e r i n r i k t n i n g m. m. har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 171 av herr Werner och II: 182 av herr Hermansson m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen av regeringen begär omprövning av biståndsverksamhetens huvudinriktning, varvid Vietnam och Cuba bör bli s. k. huvudmottagarländer,

dels de likalydande motionerna I: 305 av herr Lindblad och II: 290 av herrar Ahlmark och Ullsten i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att vår u-hjälp till Zambia bör fortsätta att öka mycket snabbt och att detta markeras genom att Zambia blir ett av de s. k. huvudmottagarländerna för svensk u-landshjälp,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen måtte uttala sig för att det svenska biståndet till Zambia utbygges,

dels de likalydande motionerna I: 435 av herr Nyman m. fl. och II: 420 av herrar Ahlmark och Romanus i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att berörda myndigheter överväger lämpligheten och möjligheten av att något land (ev. några länder) i Latinamerika längre fram blir huvudmottagarland för svenskt internationellt bistånd,

dels de likalydande motionerna I: 440 av fröken Stenberg m. fl. och II: 502 av herr Nordstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att Algeriet skall vara ett av de s. k. huvudmottagarländerna för statligt utvecklingsbistånd,

dels de likalydande motionerna I: 438 av fru Segerstedt Wiberg och II: 419 av herr Ahlmark i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att berörda myndigheter överväger lämpligheten och möjligheten av u-landshjälp i någon form till södra delen av Sudan.

Utskottet. Statsmakterna har våren 1968 fattat ett principbeslut om det s. k. 1 %-målet för utbyggnaden av det statliga utvecklingsbiståndet. Till grund för beslutet låg proposition 1968: 101. Propositionen innehöll omfattande förslag till riktlinjer för den fortsatta biståndsverksamheten.

Förslagen i årets statsverksproposition beträffande biståndspolitikens utformning är ett fullföljande av de sålunda fastlagda linjerna.

Sverige har vid den senaste UNCTAD-konferensen intagit en positiv hållning till de handelspolitiska kraven i Alger-stadgan och uttryckt sin vilja att verka för internationella åtgärder i dennas anda. Utskottet ansluter sig till dessa strävanden. Vad beträffar ensidiga svenska åtaganden på tullområdet bör beaktas att sådana i viss utsträckning kan medföra väsentliga sysselsättningsstörningar utan att fördenskull ge u-länderna några mera betydande fördelar. Utskottet ställer sig emellertid positivt till strävanden att genom realistiska åtgärder från svensk sida ytterligare främja u-ländernas handel.

I fråga om handelspolitiken mot u-länderna är det nordiska samarbetet väl utvecklat. Det har resulterat bl. a. i initiativ i GATT till tullsänkningar för tropiska produkter och gemensam modell för en lösning av preferensfrågan. De nordiska länderna arbetade också inom Kennedy-ronden för att i största möjliga utsträckning tillgodose u-ländernas intressen inom tullområdet. Här liksom i fråga om preferenser är dock resultaten beroende på vad de stora industriländerna är villiga att åtaga sig.

I fråga om ensidiga svenska åtgärder på handelsområdet vill utskottet erinra om att alla skatter på tropiska produkter avskaffats i Sverige. Tullar och avgifter belastar f. n. endast kaffe, kakaopulver, kakaomassa och kakao-smör samt vegetabiliska oljor och fetter (de senare jordbruksreglerade).

Betydelsen av förbättrad marknadsföring och marknadsinformation för u-länderna betonas från svensk sida. Utöver Sveriges bidrag via GATT:s budget till International Trade Center (ITC) har stöd till detta center lämnats i form av unilaterala åtaganden. Sveriges andel i form av unilaterala bidrag till ITC:s totala budget uppskattas för 1968 till ca 15 % och för 1969 till ca 28 %.

Under hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna I: 171 och II: 182 i vad de avser handelspolitikens utformning.

I motionerna I: 310 och II: 422 yrkas att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska utvecklingsbiståndet på basis av hittills vunna erfarenheter och i samarbete med missionen och andra frivilliga organisationer. Vidare yrkas även att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att riktlinjer utarbetas för samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna.

I motionerna I: 424 och II: 511 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär tillsättande av en beredning med parlamentarisk sammansättning vars uppgift bl. a. skall vara att göra en översyn av den svenska biståndspolitikens principiella målsättning varvid bör beaktas såväl utformningen av det tekniska och finansiella stödet som riktlinjerna för den svenska handels-

politiken visavi u-länderna och förutsättningarna för det svenska näringslivet och frivilligorganisationernas medverkan i svensk biståndspolitik.

Frågan om den svenska biståndspolitikens utformning har varit föremål för ett flertal utredningar. Senast har i proposition 1968: 101 framlagts riktlinjer för den fortsatta biståndsverksamheten som riksdagen fastställt. Dessa riktlinjer ansluter i stor utsträckning till statsmakternas beslut 1962 och i vissa fall därefter. Det är sålunda fråga om principer grundade på successiva erfarenheter. Under förhandenvarande omständigheter finner utskottet inte tillräckliga skäl föreligga att nu tillsätta en utredning eller beredning med sådana uppgifter som förordas i motionerna I: 310 och II: 422 samt I: 424 och II: 511. Utskottet avstyrker sålunda nämnda motioner såvitt nu är i fråga.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört är utskottet inte heller berett att tillstyrka yrkandet i motionerna I: 310 och II: 422 om särskilt utarbetade riktlinjer för samarbetet mellan näringslivet och biståndsmyndigheterna.

Yrkandet i motionerna I: 310 och II: 422 i vad avser principer och förslag i övrigt avstyrks av utskottet.

Beträffande vägen till 1 %-målet erinrades i prop. 1968: 101 om att det från statsmakternas sida redan vid upprepade tillfällen uttalats att det svenska utvecklingsbiståndet borde bringas att uppnå en sådan volym att anslagen till biståndssändamål på statens budget skulle motsvara 1 % av bruttonationalprodukten.

För att lägga en fastare grund för biståndsverksamhetens fortsatta utbyggnad och ge planeringsarbetet nödvändiga hållpunkter föreslogs ett principbeslut av innebörd att vägen till 1 %-målet skulle tillryggaläggas på sju år och målet sålunda nås budgetåret 1974/75.

Målsättningen innebär att statsmedel för utvecklingsbiståndet nämnda budgetår skulle uppgå till 1 % av BNP till marknadspris enligt svensk definition. Vid beräkningen av detta belopp borde avdrag göras för sådana amorteringar, räntebetalningar och andra återbetalningar som hänförde sig till tidigare svensk biståndsgivning.

För att det angivna målet skulle uppnås framstod enligt propositionen anslagshöjningar på i genomsnitt 25 % per år som behövliga. Långtidsplanen innebar inte något ställningstagande till de årliga anslagshöjningarna. Dessa fick bli beroende av den ekonomiska utvecklingen. För att ge stadga åt planeringen förutsattes dock anslagshöjningen i kronor varje budgetår bli minst lika stor som under närmast föregående budgetår.

Utskottet biträdde propositionens förslag men förutsatte att budgetåret 1974/75 för 1 %-målets uppnående var en minimimålsättning. Om det allmänna budgetläget så tillät borde en snabbare ökningstakt eftersträvas. Riksdagen godkände utskottets förslag.

Förslagen i årets statsverksproposition innebär ett fullföljande av 1 %-pla-

nen. Uppräkningen av anslagen till utvecklingsbiståndet innebär en förhöjning med drygt 25 %.

I motionerna I: 255 och II: 292 har hemställts att riksdagen måtte beakta vad i motionerna anförts. Motionärerna anknyter till ett förslag till föregående års riksdag att de årliga anslagsökningarna borde motsvara en viss procentuell andel av BNP i stället för att sättas i relation till föregående års anslag. Kungl. Maj:t har enligt riksdagens önskemål tagit upp förslaget till behandling. Den föreslagna metoden anses innebära en betydande merbelastning de närmaste åren och vara statsfinansiellt mindre flexibel än den nuvarande metoden. Stabiliseringspolitiska skäl talar enligt propositionen för att man bibehåller en viss rörelsefrihet. Önskemålet om långtidsplanering anses väl tillgodosett genom den nuvarande metoden. Departementschefen förordar därför en fortsatt tillämpning av de tidigare antagna riktlinjerna vilka anses förena målmedveten planmässig expansion med ett rimligt mått av flexibilitet.

Motionärerna uttalar farhågor för att en genomsnittshöjning av anslaget av 25 % om året kommer att vara otillräcklig och kräva ett engångslyft sista året av tidsplanen. Med varje penningvärdeförsämring på mer än 2 % anses en sådan risk följa. Någon bestämd beräkningsmetod tillämpad på u-hjälpsanslaget förordas inte. Det vore dock enligt motionärernas mening mycket olyckligt om det slutliga genomförandet av 1 %-programmet skulle sättas i fara inför en chockhöjning i slutskedet.

Utskottet hyser förståelse för den i motionerna I: 255 och II: 292 anförda synpunkten att det vore olyckligt om det slutliga genomförandet av 1 %-planen skulle sättas i fara inför en chockhöjning i slutskedet. Utskottet finner det emellertid inte möjligt att fastställa vilken form av upptrappning av biståndsanslagen som vore bäst ägnad att förhindra en sådan utveckling. Olika antaganden kan göras om tillväxttakten och om prisförändringar i den svenska ekonomin. Den lämpligaste fördelningen av anslagshöjningarna på olika budgetår betingas i viss utsträckning av vilka antaganden som framstår som mest realistiska. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att den fortsatta budgetplaneringen tar hänsyn till önskemålen om en någorlunda jämn höjning av biståndsanslagen. Vad utskottet sålunda anför i anledning av motionerna I: 255 och II: 292 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

I motionerna I: 310 och II: 422 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att i motionerna intagen plan för uppnåendet av 1 %-målet för det svenska u-landsbiståndet budgetåret 1974/75 antages som riktlinje för biståndets fortsatta utveckling samt att biståndsmyndighetens planering inrättas därefter. Planen förutsätter en ökningstakt för det offentliga biståndet med 25 % och inbegriper dessutom en plan för tillväxten av det privata kapitalflödet till u-länderna som också förutsätter en årlig ökningstakt av 25 %. För detta krävs enligt motionärerna inte endast en ökning av det statliga bidraget utan även mer målmedvetna åtgärder

än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna.

Utskottet hade att vid 1968 års riksdag ta ställning till yrkanden av i huvudsak samma innebörd. Utskottet hänvisar till sitt utlåtande över dessa yrkanden (SU 1968: 128). Därutöver vill utskottet framhålla, att den i motionerna I: 310 och II: 422 intagna planen för uppnående av 1 %-målet syns mindre lämplig som riktlinje för biståndets fortsatta utveckling även på grund av att den enligt uttalande i motionerna i viss utsträckning skall kombineras med en bindning av Sveriges biståndsinsatser till det svenska näringslivet. Utskottet är inte berett att tillstyrka en sådan principiell förändring av den svenska biståndspolitik, vilken kan befaras leda till en väsentlig minskning av biståndets värde ur mottagarländernas synpunkt. Motionerna I: 310 och II: 422 avstyrks därför såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 424 och II: 511 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär tillsättande av en beredning med parlamentarisk sammansättning vars uppgift i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer skall vara att lägga fram förslag om nya riktlinjer för när det svenska u-landsbiståndet skall uppnå en procent av bruttonationalprodukten.

Som utskottet i det föregående redovisat antog riksdagen 1968 en långtidsplan för utvecklingen av det svenska u-landsbiståndet. Utskottet fann det i detta sammanhang befogat att, mot bakgrunden av de statsfinansiella förutsättningar som kunde förutses, ansluta sig till propositionens förslag att fastställa budgetåret 1974/75 som det år då 1 %-målet senast skulle ha uppnåtts. Utskottet förutsatte emellertid att detta förslag vore att betrakta som en minimimålsättning. Därav följde att i den mån det allmänna budgetläget så tillåte en snabbare ökningstakt borde eftersträvas. Utskottet vidhåller sin 1968 redovisade uppfattning. Motionerna I: 424 och II: 511 innebär intet yrkande till värriksdagen om anslagsökningar för budgetåret 1969/70 utöver Kungl. Maj:ts förslag. Det i motionerna framförda förslaget att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära initiativ till överläggningar mellan de fyra riksdagspartierna om en ny plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen kan utskottet inte ansluta sig till. Såsom tidigare framhållits innebär yrkandet från ett av de fyra riksdagspartier, som här avses, att Sveriges biståndsinsatser i viss utsträckning skall bindas till det svenska näringslivet, vilket kan befaras leda till en väsentlig minskning av biståndets värde ur mottagarländernas synpunkt. Ett samförstånd på denna grundval måste utskottet bestämt avvisa.

Utskottet kan inte heller godta den i motionerna I: 424 och II: 511 framförda tanken på förhandlingar mellan regeringen och oppositionspartierna om stöd för en lämplig metod för biståndsanslagens finansiering. Detta förslag synes bygga på antagandet att en snabbare stegring av biståndsanslagen skall kunna åvägbringas antingen genom nedskärning av andra statliga utgifter eller genom specialdestination av vissa nya statsinkomster till

biståndsändamål. En metodik av det ena eller andra slaget kan utskottet — mot bakgrund av praxis i andra budgetfrågor — inte för sin del förorda. En förutsättning för enighet om en snabbare stegring av biståndsanslagen är enligt utskottets mening att en långtgående samstämmighet samtidigt skall kunna uppnås mellan de fyra berörda partierna om budgetpolitiken och den ekonomiska politiken i dess helhet under de närmaste budgetåren. En sådan samstämmighet finner utskottet föga sannolik. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser yrkandet om en beredning med parlamentarisk sammansättning med uppgift att lägga fram förslag om nya riktlinjer för när det svenska u-landsbiståndet skall uppnå en procent av bruttonationalprodukten.

Bestämmelser om investeringsgarantier har meddelats i kungörelse den 6 juni 1968 (SFS 447) och kungl. brev samma dag. I brevet föreskrivs att garantigivningen skall bedrivas enligt de riktlinjer som uppdragits i prop. 1968: 101 och statsutskottets utlåtande nr 128 samma år.

Exportkreditnämnden har enligt uppgift mottagit ett antal förfrågningar om möjligheterna till garantier och villkoren härför. Någon formell ansökan om investeringsgaranti har dock ännu ej inkommit till nämnden.

I motionerna I: 169 och II: 183 hemställs att riksdagen måtte besluta att garantier skall ges för investeringar i u-länder utan den nu gällande begränsningen till vissa länder.

Motionärerna anser att länderbegränsningen minskat systemets värde och konstaterar att någon ansökan ännu inte inkommit till exportkreditnämnden. Det borde närmast vara en fördel om samma länderram gällde för investerings- och exportkreditgarantier avseende u-länder. Begränsningen anses även strida mot de principer om en generell och icke-diskriminerande behandling av u-länderna som Sverige i olika sammanhang givit uttryck för.

Även i motionerna I: 441 och II: 341 hemställs att riksdagen skall avskaffa den gällande länderbegränsningen beträffande investeringsgarantier. Motionärerna menar att länderbegränsningen är inkonsekvent så till vida att Sverige bl. a. vid UNCTAD II utfäst sig att motverka åtgärder som verkar diskriminerande mot vissa u-länder.

Motionerna I: 424 och II: 511 har i förevarande fråga yrkande om att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en översyn av reglerna för investeringsgarantier enligt i motionerna angivna riktlinjer.

Utskottet vill erinra om sitt uttalande vid behandlingen av förevarande fråga vid 1968 års riksdag. Bestämmelserna om statliga garantier för investeringar i u-länderna har ännu inte varit i tillämpning under ett år. Någon formell ansökan om investeringsgaranti har ännu ej inkommit. Mot bakgrund av nämnda förhållanden finner utskottet ej tillräckliga skäl föreligga att nu företaga en ändring eller översyn av reglerna för investeringsgarantier. Motionerna I: 169 och II: 183, I: 441 och II: 341 samt I: 424 och II: 511, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, avstyrks därför.

I motionerna I: 427 och II: 499 behandlas frågan om det svenska biståndet till u-ländernas industrialisering. Motionärerna hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att frågan om utvidgning av det svenska biståndet till utvecklingsländernas industrialisering efter de linjer som angivits i motionerna blir föremål för en mer ingående utredning genom SIDA:s försorg samt att folkbildningsorganisationerna och de fackliga och kooperativa rörelserna bereds tillfälle att delta i detta utredningsarbete.

Motionerna berör bl. a. den fackliga medverkan som förekommit vid utformningen av villkoren för investeringsgarantierna. Denna medverkan bör enligt motionärernas mening också utvidgas att omfatta även bidrag till utveckling av statliga företag och medverkan i övrigt där privat kapital ej är berett till insats.

Motionerna berör enligt utskottets mening svåra och för u-länderna vitala problem.

Ett villkor för att en investering i ett u-land skall kunna erhålla statlig garanti är, som utskottet framhöll vid behandlingen av frågan om investeringsgarantier vid 1968 års riksdag, att den klart kan väntas bidra till den ekonomiska utvecklingen i landet. Företaget som erhåller garantier skall vidare ge de anställda tillfredsställande arbets- och anställningsvillkor och visa en positiv inställning till fackföreningsverksamhet vid arbetsplatserna. De fackliga organisationerna i Sverige har som motionärerna anfört medverkat vid villkorens detaljutformning och är representerade i exportkreditnämnden som handlägger ansökan. Det finns enligt utskottets mening starka skäl som talar för att den fackliga medverkan också utsträcks till att gälla en mer fortlöpande prövning av det svenska biståndets effekter på näringsliv och arbetsmarknad i utvecklingsländerna.

Utskottet kan ansluta sig till motionärernas synpunkt att SIDA bör kunna medverka till projekt på det industriella området även i de fall då sådana projekt visserligen bedöms vara av stor betydelse från utvecklingsstrategisk synpunkt men måhända inte kommer till stånd på grund av att de på kort sikt inte bedöms som tillräckligt lönsamma. En dylik medverkan kan bl. a. tänkas ta formen av bidrag till konsument- eller producentkooperativ verksamhet eller till uppbyggnad av företag med andra ägandeformer.

Ett utvecklat samarbete mellan SIDA och de fackliga, kooperativa och folkbildningsinriktade organisationerna anser utskottet vara angeläget och av stort värde.

Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna I: 427 och II: 499 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Beträffande biståndets länderinriktning har departementschefen — med anledning av att riksdagen vid behandlingen av prop. 1968: 101 (SU 128 s. 16, rskr 302) även uttryckt önskemål om förtydligande av

innebörden av begreppet huvudmottagarland för det svenska biståndet — i statsverkspropositionen anfört följande.

Fördelningen av de biståndsinsatser, som beräknas bli genomförda under nästa budgetår — liksom åtaganden och planering i övrigt för de närmast följande åren — följer i huvudsak det mönster, som beskrevs i prop. 1968: 101, under hänsynstagande till statsutskottets av riksdagen godkända uttalanden i anslutning härtill. SIDA har med hänsyn till kravet på största möjliga effektivitet i biståndsgivningen förordnat, att det direkta biståndet tills vidare alltså koncentreras till den krets av länder, som i prop. 1968: 101 betecknas såsom huvudmottagarländer, med de modifikationer som bedöms befogade av statsmakterna.

De insatser som görs direkt av SIDA eller med anlitan­de av olika förvaltningsorgan inom FN-kretsen och bland icke-statliga organisationer kommer ett betydande antal länder därutöver till godo. Principen om länderkoncentration tillämpas inte heller beträffande familjeplanering och humanitär hjälp. Av kända skäl är insatserna för Botswana, Lesotho, Swaziland och Zambia i tillväxt. Zambia mottar i stigande grad svensk biståndspersonal, och landet kommer att ha betydande fördel av den för svenskt bistånd osedvanligt stora kredit, som i samverkan med IDA och Världsbanken lämnas Tanzania för byggande av en del av vägen mellan de båda ländernas huvudstäder. Däremot övervägs inga svenska krediter direkt till Zambia. Vad angår Sudan har hittills endast förekommit bistånd i form av utvecklingskrediter till landets vattenförsörjningsprogram. Fortsatt kreditgivning torde få bli beroende av de resultat som pågående konsultstudier ger och av andra överväganden rörande ändamålsenligheten av fortsatt svenskt bistånd.

Beteckningen huvudmottagarland har sedan några år använts om en grupp av länder som ansetts böra komma i fråga för flera slag av insatser — krediter, varugåvor, bistånd i form av personal bekostad av Sverige — och därjämte ett par länder till vilka huvudsakligen kreditbistånd varit aktuellt. Ordet huvudmottagarland har inte getts någon klar definition. Avsikten har inte varit att med detta urval göra en politisk värdering av olika länder, och ordet används i stort sett enbart i syfte att ange i vilka länder — inom ramen för koncentrationsprincipen — det direkta svenska biståndet uttryckt i personal och kostnader faktiskt är eller håller på att bli av jämförelsevis betydande omfattning. Nya insatser av större omfattning eller principiell betydelse anmäls normalt i propositioner till riksdagen, som därmed följer och kan påverka biståndsprogram­mens utveckling och inriktning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse den alltmer ökande hjälpen till Zambia. En fortsatt utveckling av insatserna får anses önskvärd. Yrkandet i motionerna I: 424 och II: 511 i vad avser uttalande om hjälpen till Zambia får med det anförda anses tillgodosett.

Med anledning av att ett flertal motioner har yrkanden om att vissa län-

der skall bli s. k. huvudmottagarländer för svenskt bistånd vill utskottet erinra om att begreppet huvudmottagarland endast har innebörden att vederbörande land i betydande omfattning erhåller svenskt bistånd. Vid bedömning av frågor huruvida ytterligare länder genom riksdagsbeslut skall ges utfästelser om bistånd i betydande omfattning vill utskottet hänvisa till sitt utlåtande nr 128 vid 1968 års riksdag, enligt vilket den principiella ämnes- och länderkoncentrationen bör bibehållas i framtiden. Ett sådant fasthållande vid koncentrationsprincipen vore dock enligt nämnda utlåtande inte liktydigt med en obetingad fastlåsning vid nuvarande ämnes- och länderkrets för det direkta biståndet. Varken en ytterligare begränsning eller en viss vidgning av verksamhetsområdet beträffande vare sig länder eller ämnen borde på förhand uteslutas, och en försiktig utvidgning av kretsen av huvudmottagarländer kunde bli möjlig, när ökningen av biståndsresurserna efter hand blir så betydande som förutses i den av 1968 års riksdag antagna planen, utan att biståndets effektivitet fördenskull eftersätts.

Utskottet fasthåller vid sin 1968 deklarerade ståndpunkt beträffande länderkoncentrationen och understryker särskilt behovet av försiktighet vid en utvidgning av kretsen av huvudmottagarländer. Beslut om upptagande av nya huvudmottagarländer måste föregås av grundliga analyser, som klarlägger förutsättningarna för svenskt bistånd i större omfattning. Sådana analyser kan i praktiken endast utföras av statliga myndigheter.

I vilken mån myndigheterna skall kunna åtaga sig ett sådant analysarbete betingas självfallet av deras tillgång på planeringsresurser. Det förtjänar i detta sammanhang understrykas, att ett studium av ett lands allmänna förutsättningar att mottaga svenskt bistånd jämte en kartläggning av svenska personella resurser m. m. ofta förutsätter betydande arbetsinsatser.

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om behovet av studier i syfte att fastställa vilka kriterier som framstår som särskilt väsentliga i samband med val av huvudmottagarland. Enligt vad utskottet erfarit pågår studier av detta slag inom ramen för biståndsberedningens arbete.

Utskottet vill vidare hänvisa till den praxis som redan förekommer att biståndsmyndigheten försöksvis engagerar sig i vissa delprojekt i nya länder genom samarbete med FN-organ som redan är verksamma inom landet i fråga. Biståndsmyndigheten kan därigenom successivt vinna erfarenheter av lämpligheten av direkta svenska biståndsinsatser i större skala, utan att man fördenskull hos vederbörande lands regering väcker förväntningar om att Sverige skall binda sig för ett omfattande, långsiktigt bistånd. Utskottet förordar en sådan mera pragmatisk handlingslinje framför formliga beslut om att ett visst land skall betecknas som huvudmottagarland. Också vid en sådan mera försiktig framgångslinje bör givetvis det allmänna kravet på länderkoncentration beaktas.

Med hänsyn till att yrkandena i motionerna I: 171 och II: 182, I: 305 och

II: 290, I: 435 och II: 420 samt I: 440 och II: 502 avser ställningstagande till nya huvudmottagarländer utan föregående utredning och till att viss oklarhet alltjämt råder om kriterier för val av huvudmottagarländer avstyrker utskottet de nämnda yrkandena. I vilken utsträckning svenska engagemang i vissa delprojekt genom samarbete med olika FN-organ bör inledas i något eller några av de föreslagna länderna torde få bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning med hänsyn tagen till föreliggande planeringsresurser och till principen om länderkoncentration.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda sålunda motionerna I: 171 och II: 182 i vad avser yrkandet att riksdagen av regeringen skulle begära omprövning av biståndsverksamhetens huvudinriktning, varvid Vietnam och Cuba bör bli s. k. huvudmottagarländer. Det bör erinras om att bistånd på familjeplaneringsområdet till Cuba f. n. övervägs. Likaledes pågår undersökning av multibiprojekt tillsammans med UNESCO därstädes. I fråga om Vietnam har i statsverkspropositionen i såväl bil. 5 som bil. 9 anmälts att biståndsinsatser efter fientligheternas upphörande bör komma i fråga på olika områden. Eftersom dessa insatser förutsätts ingå i en samlad nordisk eller internationell aktion syns det för närvarande opåkallat att i detta sammanhang införa begreppet »huvudmottagarland» vilket närmast för tanken till bilateralt bistånd.

Yrkandet i motionerna I: 305 och II: 290 om Zambia som s. k. huvudmottagarland kan utskottet under hänvisning till vad utskottet förut anfört inte heller biträda.

Även hemställan i motionerna I: 435 och II: 420 om något (ev. några) länder i Latinamerika som huvudmottagarland avstyrks. Utskottet vill dock erinra om de insatser som redan görs. Biståndet till Cuba har redan berörts. Familjeplaneringsbistånd lämnas till bl. a. Costa Rica, Guatemala, El Salvador och Trinidad. Undersökning om förutsättningarna för utvidgning av dessa insatser pågår.

Under hänvisning till vad utskottet i det föregående anfört avstyrks vidare yrkandet i motionerna I: 440 och II: 502 att riksdagen måtte besluta att Algeriet skall vara ett av huvudmottagarländerna för statligt utvecklingsbistånd.

I motionerna I: 438 och II: 419 har hemställts att berörda myndigheter skall överväga möjligheten och lämpligheten av u-landshjälp i någon form till södra delen av Sudan.

Som motionärerna angivit bevakar SIDA möjligheterna att medverka till att bistånd kommer de områden och folkgrupper till godo, som drabbas av de konflikter, vilka sedan generationer härjat områdena i nuvarande södra Sudan. Utskottet finner därmed syftet i motionerna I: 438 och II: 419 tillgodosett och avstyrker motionerna såvitt nu är i fråga.

Utskottet ansluter sig till den planeringsram som redovisas i propositionen och har ingenting att erinra mot den fördelning i stort av resurserna

som föreslås eller mot medelsberäkningen. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att departementschefen aviserat biståndsinsatser för Vietnam efter fientligheternas upphörande. Utskottet förutsätter att dessa insatser skall bli av betydande storleksordning och att de inte skall behöva inkräkta på planerade insatser i andra länder. Enligt vad utskottet inhämtat behöver inga problem av denna art befaras, bl. a. med hänsyn till den avsevärda tid som krävs för planering av mera omfattande biståndsinsatser.

Vad i propositionen anförts under förevarande punkt har inte i vidare mån än som framgått av det föregående givit utskottet anledning till särskilda uttalanden.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 171 och II: 182 i vad de avser handelspolitikens utformning,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 310 och II: 422 samt I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag om översyn av riktlinjerna för den svenska biståndspolitikerna,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser riktlinjer för samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser vissa principer och förslag att beaktas vid utformningen av den fortsatta svenska biståndsinsatsen,
5. att riksdagen i anledning av motionerna I: 255 och II: 292 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om den årliga ökningstakten i u-landsbiståndet,
6. att riksdagen avslår motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser en plan för vägen till 1 %-målet,
7. att riksdagen avslår motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser nya riktlinjer för vägen till 1 %-målet,
8. att riksdagen beträffande förslag om ändringar i reglerna för det svenska systemet för investeringsgarantier i u-länderna avslår motionerna I: 169 och II: 183, I: 441 och II: 341 samt I: 424 och II: 511, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga,
9. att riksdagen i anledning av motionerna I: 427 och II: 499 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om biståndet till u-ländernas industrialisering,
10. att riksdagen i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser biståndet till Zambia som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført,
11. att riksdagen avslår motionerna I: 171 och II: 182 i

- vad de avser Vietnam och Cuba som huvudmottagarländer,
 12. att riksdagen avslår motionerna I: 305 och II: 290 i
 vad de avser Zambia som huvudmottagarland,
 13. att riksdagen avslår motionerna I: 435 och II: 420 i
 vad de avser land i Latinamerika som huvudmottagarland,
 14. att riksdagen avslår motionerna I: 440 och II: 502 om
 Algeriet som huvudmottagarland,
 15. att riksdagen avslår motionerna I: 438 och II: 419 i
 vad de avser hjälp till södra Sudan,
 16. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag fast-
 ställer den totala planeringsramen för utvecklingsbiståndet
 för budgetåret 1970/71 till 764 milj. kr. och för budgetåret
 1971/72 till 894 milj. kr.

2. Vissa FN-organs biståndsprogram. Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 1, s. 18—22) föreslagit riksdagen att

a) medge att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP) med det beräknade motvärdet av sammanlagt 61,5 milj. dollar eller 319 800 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 96 200 000 kr. (18,5 milj. dollar) på budgetåret 1969/70, 109 200 000 kr. (21 milj. dollar) på budgetåret 1970/71 och 114 400 000 kr. (22 milj. dollar) på budgetåret 1971/72;

b) medge att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) med sammanlagt 65 000 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 15 000 000 kr. på budgetåret 1969/70, 20 000 000 kr. på budgetåret 1970/71 och 30 000 000 kr. på budgetåret 1971/72;

c) medge att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till Förenta Nationernas flyktingkommissariat (UNHCR) med det beräknade motvärdet av sammanlagt 1,6 milj. dollar eller 8 320 000 kr. under verksamhetsåren 1970—1972, fördelade med 2 080 000 kr. (400 000 dollar) på budgetåret 1969/70 och 3 120 000 kr. (600 000 dollar) på vart och ett av budgetåren 1970/71 och 1971/72

d) medge att Sverige lämnar ett allmänt bidrag av 1 000 000 kr. till Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA) för verksamhetsåret 1970;

e) till Vissa FN-organs biståndsprogram för budgetåret 1969/70 anvisa ett anslag av 114 280 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 92 460 000 kr.

Förslagen innebär en höjning av anslaget med ca 21,8 milj. kr. och av ramen med ca 173 milj. kr.

För UNDP förordas en höjning av anslagsbeloppet med 5,2 milj. kr. och av ramen med ca 44 milj. kr. De sammanlagda förhandsutfästelserna om

bidrag till UNDP för 1969 har tills vidare stannat vid lägre belopp än totalbidragen för 1968. Uppsatta mål om bidragstillskott för 1969 och 1970 kan sannolikt inte uppnås såvida inte de stora industrinationerna ger kraftigt ökat stöd.

UNICEF föreslås få sitt bidrag höjt med 6 milj. kr. till 15 milj. kr. motiverat inte minst av växande engagemang på familjeplaneringens område. Extrabidrag har lämnats för sådana projekt i Indien och Pakistan. För 1970 och 1971 föreslås utfästelser om 20 resp. 30 milj. kr.

FN:s program för flyktingbistånd föreslås få bidrag i enlighet med fjol-årets planeringsram (UNHCR 2 080 000 kr. och UNRWA 1 000 000 kr.). I propositionen erinras om att betydande extrabidrag lämnats och även nästa år förutsätts kunna lämnas från anslaget till fältverksamhet. För UNHCR förordas bidragutfästelser om 3 120 000 kr. för 1970 och 1971.

På grund av UNRWA:s speciella ställning förordas ej någon flerårsutfästelse. Lägst 1 milj. kr. bör beräknas inom planeringsramen.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP)* med det beräknade motvärdet av sammanlagt 61,5 milj. dollar eller 319 800 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 96 200 000 kr. (18,5 milj. dollar) på budgetåret 1969/70, 109 200 000 kr. (21 milj. dollar) på budgetåret 1970/71 och 114 400 000 kr. (22 milj. dollar) på budgetåret 1971/72;

2. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)* med sammanlagt 65 000 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 15 000 000 kr. på budgetåret 1969/70, 20 000 000 kr. på budgetåret 1970/71 och 30 000 000 kr. på budgetåret 1971/72;

3. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas flyktingkommisariat (UNHCR)* med det beräknade motvärdet av sammanlagt 1,6 milj. dollar eller 8 320 000 kr. under verksamhetsåren 1970—1972, fördelade med 2 080 000 kr. (400 000 dollar) på budgetåret 1969/70 och 3 120 000 kr. (600 000 dollar) på vart och ett av budgetåren 1970/71 och 1971/72;

4. att riksdagen medger att Sverige lämnar ett allmänt bidrag av 1 000 000 kr. till *Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA)* för verksamhetsåret 1970;

5. att riksdagen till *Vissa FN-organs biståndsprogram* för

budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett anslag av 114 280 000 kr.

3. **Fältverksamhet.** Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 2, s. 22—38) föreslagit riksdagen att till Fältverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 210 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 180 000 000 kr.

Propositionen. SIDA har i sin planering för nästa och följande budgetår utgått från dels den inriktning av det svenska utvecklingsbiståndet på ämnesområden, mottagarländer och organisationer samt biståndsområden som anges i prop. 1968: 101, dels den volym i pengar som statsmakterna beslutat om, respektive förutskickat. En insatsvolym vars årskostnad för 1969/70 grovt beräknas till ca 260 milj. kr. planeras. Normala förskjutningar medför att medelsbehovet sannolikt blir ca 20 procent lägre, dvs. omkring 210 milj. kr.

Biståndsbehov utanför fältverksamhetens i SIDA:s anslagsframställning konkret skisserade program som efterkrigsbistånd till Vietnam, varuleveranser, plötsliga nödsituationer eller svenska stimulansinsatser för internationella biståndsprogram kan påkalla utbetalningar av ytterligare medel under budgetåret.

En reservation på något eller några tiotal miljoner kan anses nödvändig och naturlig med hänsyn till fältverksamhetens omfattning och olika osäkerhetsfaktorer.

Till fältverksamhet beräknas ett anslag av 210 milj. kr.

Av beräknade kostnader för fältverksamheten budgetåret 1969/70 kommer drygt hälften att användas i de s. k. huvudmottagarländerna, dvs. Etiopien (15 %), Kenya (8 %), Tanzania (9 %), Tunisien (6 %) samt Indien (9 %) och Pakistan (8 %). En relativ ökning av utbetalningarna beräknas komma Kenya, Tanzania och Tunisien till del.

Familjeplanering och livsmedelsförsörjning beräknas få 23 procent vardera, utbildning 31, förvaltningsbistånd o. d. 12 samt humanitära insatser m. m. 11 procent.

Departementschefen har ingenting att erinra mot SIDA:s beräkningar av medelsbehovet.

Motionerna. De motionsyrkanden som närmast berör fältverksamheten har grupperats i anslutning till den ordningsföljd, i vilken de olika verksamhetsområdena redovisats i propositionens återgivande av SIDA:s anslagsframställning. Ifrågavarande motionsyrkanden behandlas av utskottet i det följande gruppvis med angivande av de respektive ämnesområden, till vilka de hänförs sig.

Beträffande f a m i l j e p l a n e r i n g (prop. nr 1, bil. 5, s. 31—32) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 310 av herr Virgin m. fl. och II: 422 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att ett familjeplaneringsinstitut inrättas i enlighet med de riktlinjer som anges i motionerna,

dels de likalydande motionerna I: 435 av herr Nyman m. fl. och II: 420 av herrar Ahlmark och Romanus i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att kontakt tas med regeringen i Costa Rica för att diskutera ett mycket omfattande svenskt stöd till projekt för familjeplanering i detta land.

Beträffande h u m a n i t ä r t b i s t å n d m. m. (prop. nr 1, bil. 5, s. 34—35) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 99 av herr Werner och II: 118 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts att riksdagen för materiellt stöd i olika former såsom förslagsanslag måtte anvisa dels 50 miljoner kr. till Syd-vietnams Nationella Befrielsefront, dels 50 miljoner kr. till Demokratiska Republiken Vietnam,

dels de likalydande motionerna I: 171 av herr Werner och II: 182 av herr Hermansson m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen av regeringen begär undersökning om nationella och sociala befrielseörelsers mest angelägna behov av stöd samt förslag till riksdagen om sådant stöd,

dels de likalydande motionerna I: 304 av herr Dahlén m. fl. och II: 334 av herr Wedén m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening måtte uttala att regeringen tar initiativ till ökade humanitära insatser i Biafra och att statliga medel härför utlovas samt att initiativet tas i kontakt med övriga nordiska länder,

dels de likalydande motionerna I: 404 av herr Werner och II: 465 av herr Hermansson i vad avser hemställan att riksdagen för materiellt stöd i olika former såsom förslagsanslag måtte anvisa dels 10 milj. kr. till PAIGC, dels 10 milj. kr. till FRELIMO och andra befrielseörelser att fördelas genom CONCP,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära förslag till studiestipendieringsprogram för flyktingar från Afrika m. m.,

dels de likalydande motionerna I: 433 av fröken Mattson och II: 496 av herr Hellström m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionerna anförts beträffande anslaget till fältverksamhet för styrelsen för internationell utveckling,

dels motionen II: 179 av herr Ahlmark vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att berörda myndigheter undersöker förutsättningarna för stöd i former som i motionen anförts till

institutioner, som betjänar den f. n. utanför landets gränser bosatta delen av befolkningen i s. k. Portugisiska Guinea liksom att SIDA också bemyndigas lämna dylikt stöd ur anslaget för afrikansk flyktingutbildning.

Beträffande gåvobistånd i form av svenska varor (prop. nr 1, bil. 5, s. 35—36) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 309 av herrar Johan Olsson och Sundin och II: 340 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående svensk livsmedelshjälp till u-länderna i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 434 av herrar Yngve Nilsson och Schött och II: 495 av herr Hedin m. fl. vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t uppdrager åt SIDA att snarast vidtaga åtgärder avseende forskning och försök i syfte att inom ramen för den statliga biståndsverksamheten väsentligt öka Sveriges livsmedelshjälp till u-länderna i form av fiskprodukter.

Beträffande bidrag till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet (prop. nr 1, bil. 5, s. 36—37) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 422 av herr Ingvar Andersson och II: 512 av herrar Werner och Oskarson vari hemställdes att riksdagen måtte besluta att till Fältverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 220 000 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 426 av fru Diesen m. fl. och II: 507 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. vari hemställdes

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att sådana åtgärder vidtages att SIDA tillförsäkras möjligheter att inom ramen för anslaget till fältverksamhet förmedla utvecklingsbistånd genom enskilda organisationer, bl. a. missionen, till ett belopp av lägst 12 milj. kr.,

att riksdagen måtte uttala sig för minst samma procentuella ökning av anslaget »Bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet» som av den totala hjälpvolymen till utvecklingsländerna,

dels motionen II: 76 av herr Wiklund i Stockholm vari hemställdes att riksdagen ville uttala sig för en uppmjukning av reglerna 2.3.3, 2.3.4 och 2.4 i SIDA:s PM den 15 augusti 1968 angående u-landsbistånd genom enskilda organisationer på sätt i motionen närmare angivits med syfte att därigenom öka stimulans-effekten av utvidgningen av detta bistånd till att omfatta även bidrag till dessa organisationers kostnader för frivilligarbetare i u-landstjänst,

dels motionen II: 493 av herr Ericson i Örebro och fru Hjelm-Wallén vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

om utredning och förslag beträffande stödet till de idéburna folkrörelsernas biståndsarbete i de underutvecklade länderna.

Beträffande stipendier och kursverksamhet (prop. nr 1, bil. 5, s. 37—38) har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 425 av herr Brundin m. fl. och II: 500 av fru Mogård vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att SIDA måtte erhålla uppdrag att utreda förutsättningarna för en ökad utbildning av stipendiater från u-länder till arbetsledare och förmän inom industriell verksamhet.

Utskottet. Länderkoncentrationsprincipen tillämpas ej när det gäller familjeplanering. Sverige medverkar vid tillskapandet av nya instrument för operativ och samordnad verksamhet på familjeplaneringsområdet genom internationella organ och spelar dessutom en huvudroll vid mobiliseringen av de finansiella resurser som skall möjliggöra dessa organs aktivitet på fältet. För nästa budgetår beräknar SIDA kunna utnyttja inemot 8 milj. kr. för sådan finansiering.

Frivilliga organisationer, främst IPPF och de stora amerikanska stiftelserna, är alltjämt ledande krafter i det aktiva internationella arbetet. Det svenska stödet till IPPF — 3 milj. kr. per år och särskilda bidrag därutöver — och samarbetet med andra organ av samma karaktär är av väsentlig betydelse för fältarbetets utveckling.

SIDA stöder f. n. direkt — finansiellt och i någon mån personellt — ett dussintal länders familjeplaneringsprogram och indirekt, genom internationella kanaler, ett tjugotal. Inom något år beräknas det indirekta och direkta svenska engagemanget komma att omfatta ca 35 länder.

Det svenska stödet till forskning, konferenser och internationell informationsverksamhet är under utbyggnad.

SIDA bistår härutöver svenska enskilda organisationer i familjeplaneringsinsatser.

Familjeplaneringsprogrammets kostnader har successivt stigit från drygt 1 milj. kr. för sex år sedan och beräknas nu enligt vad utskottet inhämtat till drygt 35 milj. kr.

I motionerna I: 310 och II: 422 har yrkats att ett familjeplaneringsinstitut inrättas.

Motionsyrkande av samma innebörd behandlades även vid 1968 års riksdag (SU 1968: 128).

Stödet till forskning är som redan framhållits under utbyggnad. En mycket viktig väg är förbättring av de kontraceptiva metoderna genom att stödja preventivmedelsforskning. De lämpliga formerna för en ökad satsning på sådan forskning undersöks f. n. Förslag har framlagts om inrättande av ett

internationellt forskningsråd inom området i anslutning till Karolinska institutet.

Utskottet vill även erinra om att förberedelser pågår för att i samarbete med andra bidragsgivare bygga upp ett familjeplaneringsinstitut i ett u-land.

Mot bakgrunden av vad sålunda anförts är utskottet inte berett att tillstyrka motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser förslag om inrättande av ett familjeplaneringsinstitut.

I motionerna I: 435 och II: 420 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att kontakt tas med regeringen i Costa Rica för att diskutera ett mycket omfattande svenskt stöd till projekt för familjeplanering i detta land.

Enligt vad utskottet inhämtat har SIDA för innevarande år beviljat anslag för stöd till familjeplaneringsprogram i Costa Rica, El Salvador och Guatemala. SIDA har enligt uppgift för avsikt att även i fortsättningen stödja familjeplaneringsprogrammet i Costa Rica. Bistånd kommer även att lämnas till familjeplaneringsprogram i flera latinamerikanska länder som anmält intresse för att erhålla sådant stöd.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sig för den starka satsning på familjeplanering som sker inom den svenska biståndsverksamheten. Den utvidgning av programmet som nu sker till flera länder i Latinamerika finner utskottet tillfredsställande. Då syftet i motionerna I: 435 och II: 420 sålunda i det väsentliga tillgodosetts avstyrks motionerna såvitt nu är i fråga.

De kostnadsmässigt största posterna för *humanitärt bistånd* avser flyktingprogrammen genom FN (UNRWA och UNHCR) Sverige lämnar utöver det ordinarie bidragit till UNRWA extra bidrag som stöd främst till yrkesutbildning av flyktingar. Till UNHCR lämnar Sverige särskilda bidrag för flyktingutbildning utöver det ekonomiska stöd som ges till ordinarie program. Den helt övervägande delen av flyktingkommissariens aktiviteter är numera förlagd till den fattiga delen av världen och då främst till Afrika. Under innevarande budgetår förstärks stödet till övrig flyktingutbildning varvid särskilt följderna av utvecklingen i Rhodesia och andra länder i södra Afrika samt i Kongo och Sudan beaktas.

Vidare genomförs en större hjälpinsats på sjukvårdens område för Nordvietnam. Därutöver fortsätter det humanitära biståndet till Vietnams olika delar. Internationella röda korset har fått bidrag som stöd för planeringen av humanitärt bistånd till hela Vietnam efter krigshandlingarnas upphörande. Genom Svenska röda korset, Rädda barnen och Lutherhjälpen lämnas bidrag till offren för Nigeria-Biafra-konflikten.

Vid genomförande av hjälp till offren för naturkatastrofer sker samarbete med olika FN-organ, Röda korset och andra frivilliga organisationer.

Statens stöd genom SIDA till frivilliga organisationers arbete inom sjuk- och hälsovården kommer att ökas ytterligare.

Utgifterna väntas öka från 25 milj. kr. innevarande budgetår till 28,5 milj. kr. budgetåret 1969/70.

I motionerna I: 99 och II: 118 har hemställts att riksdagen för materiellt stöd i olika former såsom förslagsanslag måtte anvisa dels 50 milj. kr. till Sydvietsnams Nationella Befrielsefront, dels 50 milj. kr. till Demokratiska Republiken Vietnam,

Utskottet vill erinra om att Röda korset erhållit bemyndigande att utnyttja upp till 10 milj. kr. för sjukhusutrustning och läkemedel i Vietnam. Utrikesministern har i riksdagen meddelat att Nordvietnam skall erbjudas en svensk gåva av konstgödsel till ett beräknat värde av 10 milj. kr. Vid samma tillfälle uttalade utrikesministern även att man skall söka genomföra biståndsinsatser av betydelse för landets försörjning i såväl Nord- som Syd-vietnam så snart striderna i stort sett upphört. De åtgärder och uttalanden som redovisats och som utskottet vill stödja visar att beredvillighet och beredskap finns både för insatser i nuvarande läge och omfattande biståndsinsatser för återuppbyggnad efter krigets slut. Utskottet förväntar att Kungl. Maj:t utnyttjar de ytterligare möjligheter som kan erbjuda sig att genomföra biståndsinsatser i Vietnam före stridshandlingarnas avslutande men är inte berett att precisera storleken av Sveriges åtaganden i detta avseende. Utskottet är sålunda inte berett att tillstyrka motionerna I: 99 och II: 118.

I motionerna I: 171 och II: 182 yrkas att riksdagen av regeringen begär undersökning om nationella och sociala befrielseörelsers mest angelägna behov av stöd samt förslag till riksdagen om sådant stöd.

I motionerna I: 404 och II: 465 har hemställts att riksdagen för materiellt stöd i olika former såsom förslagsanslag måtte anvisa dels 10 milj. kr. till PAIGC, dels 10 milj. kr. till FRELIMO och andra befrielseörelser att fördelas genom CONCP.

Motionerna I: 433 och II: 496 har yrkande att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionerna anförts beträffande anslaget till fältverksamhet. Det är enligt motionärernas mening motiverat att Sverige ger ett verksamt stöd till utvecklingen i de befriade områdena i Portugisiska Guinea inom ramen för vår biståndspolitik och att ett anslag om minst 100 000 kr. ställs till PAIGC:s förfogande för verksamheten under budgetåret 1969/70.

I motionen II: 179 har yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att berörda myndigheter undersöker förutsättningarna för stöd i former som i motionen anförts till institutioner, som betjänar den f. n. utanför landets gränser bosatta delen av befolkningen i s. k. Portugisiska Guinea, liksom att SIDA också bemyndigas lämna dylikt stöd ur anslaget för Afrikansk flyktutbildning.

Utskottet erinrar om att svenskt humanitärt stöd eller utbildningsstöd till medlemmar av vissa befrielseörelser i södra Afrika redan utgår dels genom bidrag till olika FN-program, dels genom anslag till Moçambique In-

stitute i Tanzania. Utskottet kan i princip tillstyrka ytterligare insatser av detta slag med beaktande av att utformningen av svenskt statligt bistånd ej kan tillåtas komma i konflikt med den folkrättsliga regeln att ingen stat har rätt att ingripa i en annan stats inre angelägenheter.

Vad avser befrielseörelser i Afrika torde humanitärt bistånd och utbildningsstöd inte behöva komma i konflikt med den nämnda folkrättsliga regeln i de fall då FN entydigt tagit ställning mot förtryck av folk, som eftersträvar nationell frihet. Detta kan anses vara fallet beträffande Sydvästafrika, Rhodesia och de under Portugals överhöghet stående områdena i Afrika. Vad avser hjälp till apartheidpolitikens offer kan sådan hjälp motiveras bl. a. med FN:s uttryckliga fördömande av den sydafrikanska apartheidpolitiken.

Det kan vidare framhållas att statligt finansierat humanitärt bistånd, som genom Röda korset och därmed jämförliga hjälporganisationer förmedlas till olika befolkningsgrupper i länder vilka befinner sig i inbördeskrig, inte syns möta betänkligheter från folkrättslig synpunkt. Detta påpekande har även tillämpning i fråga om den pågående svenska humanitära biståndsverksamheten i Vietnam och Nigeria.

Enligt vad utskottet erfarit pågår undersökningar av de praktiska möjligheterna att bringa humanitärt och utbildningsmässigt bistånd till offren för den kamp som under ledning av Partido Africano da Independencia da Guinée Cabo Verde (PAIGC) bedrivs i syfte att befria Portugisiska Guinea från portugisiskt övervälde. Utskottet ställer sig — med hänvisning bl. a. till det stöd som redan utgår till Moçambique Institute — positivt till dylikt stöd, i den mån de praktiska problemen går att lösa, och förutsätter att Kungl. Maj:t skall utnyttja de möjligheter som härvidlag kan uppstå.

Med anledning av yrkandet i motionerna I: 171 och II: 182 angående undersökning av nationella och sociala befrielseörelsers behov av stöd vill utskottet erinra om att en grundläggande förutsättning för svenska statliga insatser i u-länder är att dessa godkänns och välkomnas av mottagarlandets centrala myndigheter. Statliga insatser med syfte att stödja oppositionsrörelser, som vill störta landets regering, skulle komma i konflikt med den förut nämnda folkrättsliga princip, som förbjuder inblandning i ett annat lands inre angelägenheter. Utskottets påpekande om de speciella förutsättningarna för stöd åt vissa befrielseörelser i Afrika ger inte underlag för generella krav på statliga stödåtgärder till rörelser och organisationer, som betecknas som nationella eller sociala befrielseörelser. Motionerna avstyrks därför såvitt nu är i fråga.

Med hänvisning till att det väsentliga syftet med motionerna I: 404 och II: 465, I: 433 och II: 496 samt motionen II: 179 angående stöd till PAIGC syns tillgodosett avstyrks nämnda motioner, de två förstnämnda såvitt nu är i fråga.

Vad beträffar yrkandet i motionerna I: 404 och II: 465 angående anslag

på 10 milj. kr. till FRELIMO förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t prövar möjligheten och lämpligheten av fortsatt stöd till verksamheten vid Moçambique Institute och avstyrker sålunda motionerna i denna del.

I motionerna I: 424 och II: 511 har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär ett studiestipendieringsprogram för flyktingar från Afrika m. m.

Enligt vad utskottet erfarit lämnar Sverige — utöver den flyktinghjälp till vilken motionärerna hänvisar — ett avsevärt stöd till flyktingutbildning i Afrika. Stipendier lämnas till studier på olika nivåer och vid skolor av olika slag. Huvuddelen av detta utbildningsstöd lämnas som stipendier till studier vid afrikanska utbildningsanstalter. Flyktingar från de av motionärerna nämnda delarna av Afrika erhåller merparten av hjälpen. Tilldelning av medel sker i samförstånd med den s. k. flyktingberedningen. Motionernas syfte kan därför anses i huvudsak tillgodosett varför utskottet avstyrker motionerna I: 424 och II: 511 såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 304 och II: 334 har hemställts att regeringen skall ta initiativ till ökade humanitära insatser i Biafra och att statliga medel härför skall utlovas.

Utrikesutskottet har i sitt utlåtande nr 1 behandlat övriga yrkanden i nämnda motioner. Då nämnda utlåtande i sak täcker även förevarande del av hemställan erfordras inte någon riksdagens vidare åtgärd.

Beträffande gåvobistånd i form av svenska varor har i motionerna I: 309 och II: 340 hemställts om utredning angående svensk livsmedelshjälp till u-länderna.

Motionerna I: 434 och II: 495 innehåller förslag om uppdrag åt SIDA att snarast vidtaga åtgärder avseende forskning och försök i syfte att inom ramen för den statliga bidragsverksamheten väsentligt öka Sveriges livsmedelshjälp till u-länderna i form av fiskprodukter.

Utskottet har även tidigare haft att ta ställning till förslag om användning av livsmedel i utvecklingsbiståndet. Senast vid 1968 års riksdag avstyrktes motioner med sådan innebörd (SU 1968: 128).

Utskottet vill vidare erinra om att betydande leveranser av svenska livsmedel sker inom ramen för WFP och 1967 års konvention om livsmedelshjälp. Sålunda levereras vete, vetemjöl, torrmjöl, fiskkonserver m. m.

Bistånd på livsmedelsförsörjningens område måste primärt inriktas på att utöka mottagarlandets egen produktion. Överförande av tekniskt kunnande liksom bistånd med bevattningsanläggningar, konstgödsel och tekniska hjälpmedel måste därför prioriteras.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört avstyrks motionerna I: 309 och II: 340 ävensom motionerna I: 434 och II: 495.

I fråga om bidrag till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet har i motionerna I: 426 och II: 507

hemställts dels att SIDA tillförsäkras möjligheter att inom ramen för anslaget till fältverksamhet förmedla utvecklingsbistånd till enskilda organisationer, bl. a. missionen, till ett belopp av lägst 12 milj. kr., dels att riksdagen måtte uttala sig för minst samma procentuella ökning av medlen för bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet som av den totala hjälpvolymen till u-länderna.

I motionen II: 76 har hemställts att riksdagen ville uttala sig för en uppmjukning av reglerna 2.3.3., 2.3.4. och 2.4 i SIDA:s PM den 15 augusti 1968 angående u-landsbistånd genom enskilda organisationer på sätt i motionen angivits med syfte att därigenom öka stimulanseffekten av detta bistånd till att omfatta även bidrag till dessa organisationers kostnader för frivilligarbetare i u-landstjänst.

I motion II: 493 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag beträffande stödet till de idéburna folkrörelsernas biståndsarbete i de underutvecklade länderna.

I motionerna I: 422 och II: 512 har hemställts att riksdagen måtte besluta att till Fältverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 220 milj. kr. Höjningen med 10 milj. kr. skulle tillföras anslagsposten Bistånd till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet, vilken skulle räknas upp från 7 till 17 milj. kr.

Förevarande motioner innehåller förslag om utvidgningar av den statsbidragsgivning genom SIDA till enskilda organisationers u-landsverksamhet, vartill medel beräknas under fältverksamhetsanslaget.

Föregående år behandlade riksdagen utförligt reglerna för bidragsgivningen och uttalade därvid sin anslutning till den utvidgning av bidragsmöjligheterna som då planerades. Numera kan bidrag lämnas även till vissa driftkostnader i ett inledande skede av en enskild organisations u-landsarbete. Bidrag har börjat lämnas till viss i enskild regi bedriven verksamhet av fredskårstyp. Beträffande sådan verksamhet uttalade förra årets riksdag att det framstod som angeläget att SIDA:s prövning av sådana insatsers värde för mottagarlandet bleve lika noggrann som beträffande andra biståndsin-satser.

Bidrag har beviljats i växande omfattning. Från en nivå av i genomsnitt 1 à 2 milj. kr. per år 1962—1965 har de senaste åren ca 5 milj. kr. årligen beviljats. Då det gäller investeringar i byggnader sker utbetalningen av beviljat bidrag naturligen över en tidsrymd av flera år. Volymen av utbetalningar var förra budgetåret drygt 4 milj. kr. och väntas innevarande budgetår nå en volym av ca 6 milj. kr. Under detta budgetår har nya bidrag med drygt 5 milj. kr. beviljats, och ytterligare beslut om bidrag kan komma att fattas under våren sedan ineliggande ansökningar färdigbehandlats. Det har vitsordats att ingen ansökan hittills behövt avvisas på grund av medelsbrist och att den för ändamålet upptagna anslagsposten, vars belopp motsvarar det

förutsedda utbetalningsbehovet under budgetåret, inte begränsar Kungl. Maj:ts respektive SIDA:s möjlighet att bevilja bidrag.

Bland dem som sökt och beviljats bidrag befinner sig organisationer av mycket skiftande slag, men missionsorganisationer överväger starkt. Av organisationer med folkrörelseanknytning, vilkas verksamhet välkomnas av mottagarländerna som ett led i deras utvecklingsansträngningar, har ansökningar förekommit främst från kooperationen och betydande belopp har anvisats. På folkbildningsområdet förekommer ett samarbete mellan Sverige och vissa u-länder inom ramen för den vanligen i offentlig regi bedrivna vuxenundervisningen; därvid har i viss utsträckning den inom de enskilda organisationerna tillgängliga erfarenheten kunnat utnyttjas. Stöd till skolning på ideologiskt-politiska folkrörelsers område har förekommit endast i obetydlig utsträckning. Internationell skolningsverksamhet på arbetsmarknadsorganisationernas område stöds av Sverige genom internationella arbetsorganisationen (ILO); för enskild sådan verksamhet har inga ansökningar om statsbidrag förekommit.

Utskottet har funnit att bidragsgivningen till svenska enskilda organisationers u-landsarbete skett i enlighet med de riktlinjer och intentioner, som angivits i statsmakternas beslut, och att en ytterligare ökning av bidragsvolymen är möjlig inom ramen för tillgängliga och nu av Kungl. Maj:t föreslagna anslag. De bidrag till enskilda organisationers upplysningsverksamhet i u-landsfrågor, som nu kommer att lämnas och varom utskottet uttalar sig i annat sammanhang, kan förväntas öka förutsättningarna för olika organisationers engagemang i biståndsarbetet såväl i hemlandet som i sinom tid i u-länderna. Enligt vad utskottet funnit utbygges SIDA:s samarbete med enskilda organisationer av olika slag successivt på ett sätt som är berikande för alla parter.

Då de förevarande motionernas syften i väsentlig grad torde vara tillgodosedda, finner utskottet någon ytterligare riksdagens åtgärd inte vara påkallad med anledning av motionsyrkandena. De förenämnda motionerna avstyrks därför.

Beträffande stipendie- och kursverksamheten har i motionerna I: 425 och II: 500 hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att SIDA måtte erhålla uppdrag att utreda förutsättningarna för en ökad utbildning — i kursform i Sverige — av stipendiater från u-länder till arbetsledare och förmän inom industriell verksamhet.

SIDA delar enligt vad utskottet erfarit den principiella uppfattning som redovisas i motionerna och har — inom ramen för nu pågående översyn av stipendiatverksamheten — uppmärksamheten riktad på den fråga som upptagits i motionerna.

Syftet med motionerna är enligt utskottets mening tillgodosett i den ut-

sträckning som är möjlig. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 425 och II: 500.

Departementschefens förslag under anslaget tillstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser inrättande av ett familjeplaneringsinstitut,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 435 och II: 420 i vad de avser stöd till familjeplanering i Costa Rica,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 99 och II: 118 om anslag till Demokratiska Republiken Vietnam och till Syd-vietnams Nationella Befrielsefront,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 171 och II: 182 i vad de avser undersökning angående stöd till nationella och sociala befrielseströrelser,
5. att riksdagen avslår motionerna I: 404 och II: 465 i vad de avser anslag till PAIGC och FRELIMO,
6. att riksdagen avslår motionerna I: 433 och II: 496 om stöd till PAIGC,
7. att riksdagen avslår motionen II: 179 om hjälp till flyktingar från Portugisiska Guinea,
8. att riksdagen avslår motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag till studiestipendieringsprogram för flyktingar från Afrika,
9. att motionerna I: 304 och II: 334 i vad de avser ökade humanitära insatser i Biafra inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd,
10. att riksdagen avslår motionerna I: 309 och II: 340 om utredning angående livsmedelshjälp till u-länderna,
11. att riksdagen avslår motionerna I: 434 och II: 495 om livsmedelshjälp i form av fiskprodukter,
12. att riksdagen avslår motionerna I: 426 och II: 507 i vad de avser bidrag för budgetåret 1969/70 till enskilda organisationers biståndsverksamhet,
13. att riksdagen avslår motionerna I: 426 och II: 507 i vad de avser procentuell ökning av bidraget till enskilda organisationers biståndsverksamhet,
14. att riksdagen avslår motionen II: 76 om uppmjukning av vissa bidragsregler för bidragen till enskilda organisationer,
15. att riksdagen avslår motionen II: 493 om stödet till de idéburna folkrörelsernas biståndsarbete,

16. att riksdagen avslår motionerna I: 425 och II: 500 om ökad stipendiatutbildning,

17. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 422 och II: 512 till *Fältverksamhet* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 210 000 000 kr.

4. **Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 3, s. 38—42) föreslagit riksdagen att till Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 302 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 3 650 000 kr.

Propositionen. SIDA beräknar rekryteringen av fältpersonal budgetåret 1969/70 till ca 450 personer. Nya vägar med bl. a. viss decentralisering av rekryteringen bör prövas. Möjligheten att upprätta en reservkår för biståndsverksamheten övervägs. Förberedelsekurser för biståndspersonal och fredskårsdeltagare anordnas. Språkutbildningen utökas och försöken med kompletterande fackutbildning fortsätter.

I enlighet med av riksdagen 1968 uttalat önskemål (SU 1968: 128 s. 50—51) har SIDA presenterat ett program för upplysningsverksamheten budgetåret 1969/70 som kan betraktas som inledningen till successivt vidgad verksamhet. Planeringen fortsätter. Intresset för u-landsfrågor synes öka. Inom opinionsbildningen förekommer två tendenser: å ena sidan en kontinuerlig upplysningsverksamhet, å andra sidan en mera politisk-ideologisk debatt.

Statens informationsverksamhet bör inriktas på att stimulera till, stödja och bidra till en allsidig debatt om u-ländernas problem.

Behov av service på informationsområdet föreligger.

Framställningen av informationsmaterial till skolor, intresseorganisationer, massmedia m. fl. har kraftigt utökats men täcker ändå inte behoven.

Utställningsverksamhet förordas. Kurs- och stipendiatverksamheten betraktas främst som utbildning av vidareinformatörer.

Frågan om i vilken utsträckning bidrag skall kunna lämnas till de frivilliga organisationernas informationsverksamhet är under utredning.

Effektbedömningar kommer att ingå i informationsverksamheten i fortsättningen.

Departementschefen finner det angeläget att SIDA fortsätter sitt utredningsarbete och senast i samband med sin anslagsframställning för budgetåret 1970/71 inkommer med förslag till långtidsplan för informationsverksamhetens framtida riktlinjer och omfattning.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 98 av herrar Blomquist och Brundin och II: 119 av herr Werner m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att under tredje huvudtiteln C 3 Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 5 502 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 428 av herr Nils-Eric Gustafsson och II: 501 av herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning om utbildning av svensk u-landspersonal i enlighet med vad som i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 436 av herr Ottosson m. fl. och II: 491 av herr Björck i Nässjö m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att av anslaget för budgetåret 1969/70 för Fältverksamhet på 210 000 000 kr. skall 1 000 000 kr. avsättas för rese- och studiestipendier avseende besök i u-länder av svenska ungdomar i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionerna.

Utskottet. I motionerna I: 428 och II: 501 har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning om utbildning av svensk u-landspersonal på hälso- och sjukvårdsområdet i enlighet med vad som anförts i motionerna.

Traditionella undervisningsmetoder är enligt motionerna dyrbara och långsamma och bör ersättas av radio- och TV-undervisning. Praktisk möjlighet för snabb och effektiv undervisning i sjuk- och hälsovård finns sålunda och om vår insats skall nå bästa resultat måste personal med rätt utbildning utsändas. En utredning med sikte på utbildningens omfattning och uppläggning bör komma till stånd. Det bör vidare utvärderas om utbildningen kan förläggas till Solviks folkhögskola eller om Sveriges Radio i samarbete med missionen kan ordna utbildningen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att behovet av undervisning i hälso- och sjukvård i u-länderna är mycket stort. Enligt vad utskottet erfarit följer SIDA med uppmärksamhet utvecklingen på undervisningsområdet även när det gäller utnyttjande av radio och TV. Så snart det kan anses möjligt att nå praktiska resultat kommer SIDA att ta upp frågan om kompletterande utbildning av fältpersonal på området.

Med hänvisning till vad sålunda anförts avstyrker utskottet motionerna I: 428 och II: 501.

I motionerna I: 98 och II: 119 har hemställts om en ökning av förevarande anslag med 200 000 kr. Härigenom kunde en starkare satsning på informations- och upplysningsverksamheten via radio och TV åstadkommas. Den produktionsform som använts för trafikupplysningsprogrammen borde kunna anlitas.

Enligt vad utskottet inhämtat har SIDA och Sveriges Radio vid en gemensam överläggning diskuterat olika möjligheter till utökning av den aktuella u-landsinformationen via radio och TV.

Frågan om hur SIDA:s samarbete med Sveriges Radio skall kunna utvidgas är vidare enligt uppgift föremål för behandling inom ramen för den fortsatta planeringen av en vidgad information kring u-ländernas problem.

Motionernas syfte torde sålunda i stort sett vara tillgodosett inom ramen för pågående och planerad verksamhet. Utskottet är därför icke berett att tillstyrka motionerna I: 98 och II: 119.

I motionerna I: 436 och II: 491 har föreslagits att av anslaget för budgetåret 1969/70 till Fältverksamhet 1 000 000 kr. skall avsättas för rese- och studiestipendier avseende besök i u-länder av svenska ungdomar.

Syftet med stipendierna skulle vara att stimulera ungdomens intresse för u-landsproblemen. De erfarenheter stipendiaterna erhåller kan spridas till andra genom föredrag, reseberättelser etc.

Med hänsyn till det ändamål motionerna anger har utskottet upptagit yrkandet till behandling under förevarande anslag.

SIDA ordnar enligt vad utskottet erfarit sedan flera år tillbaka en eller två kursresor per år till olika huvudmottagarländer bl. a. för representanter från ungdomsorganisationer. SIDA har också varit behjälplig vid liknande resor som arrangerats av andra organisationer. Den bidragsgivning till enskilda organisationers informationsverksamhet som avses att starta under 1969/70 torde också i viss mån komma att innefatta kursresor till u-länder. Med hänsyn till vad sålunda anförts avstyrks motionerna I: 436 och II: 491.

Utskottet tillstyrker departementschefens förslag och hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 428 och II: 501,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 436 och II: 491,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 98 och II: 119 till *Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 302 000 kr.

5. **Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).** Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 4, s. 43—46) föreslagit riksdagen att till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 14 982 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 9 882 000 kr.

Sedan statsmakterna fattat beslut om uthyggnad av den svenska statliga biståndsgivningen till 1 % av bruttonationalprodukten och angivit planeringsramar har SIDA inlett en mera detaljerad planering. En väsentligt större del av SIDA:s resurser måste ägnas åt översiktlig och tämligen lång-

siktig planering av biståndsinsatser, vilket även medför behov av personalförstärkningar. Den föreslagna intensifieringen av informationsverksamheten kräver personalökning.

Strävan att decentralisera en växande del av biståndsförvaltningen fortsätter.

Ett fortgående utvecklings- och utredningsarbete bedrivs inom SIDA för att stärka kapaciteten för svenskt bistånd. Detta kan ske bl. a. genom att höja personalens tjänstbarhet, överlåta vissa funktioner på organ utanför SIDA samt förbättra den interna organisationen och rationalisera kontakterna med andra myndigheter.

Ett genomförande av 1-procentplanens biståndsprogram kräver enligt departementschefen administrativ kapacitet som svarar mot behoven. Givna normer för beräkning av behoven finns ej. Vissa biståndsformer ställer större krav på den centrala biståndsadministrationen än andra. Storleken av de faktiska administrationskostnaderna för varje biståndsform måste prövas oavsett var dessa uppkommer. Resultatet av en sådan beräkning måste komma att inverka på biståndsprogrammets och därmed den svenska biståndsförvaltningens utformning.

Departementschefen noterar att SIDA har sin uppmärksamhet riktad på möjligheterna att rationalisera verksamheten och sänka administrationskostnadernas andel av biståndsanslagen samt erinrar om sitt uttalande i prop. 1968: 101 att administrativa reformer kan visa sig påkallade under pågående kraftiga expansion av biståndsverksamheten.

Genom den kartläggning av kommande arbetsuppgifter och erforderliga administrativa funktioner som ingår i SIDA:s planering av biståndet inom ramen för 1-procentplanen har en säkrare grundval erhållits för att bedöma den mest ändamålsenliga utformningen av den svenska biståndsförvaltningen. Denna bedömning sker i nära samverkan mellan statskontoret och SIDA och torde enligt propositionen i tid för nästa års budgetbehandling avsätta ytterligare resultat.

I avvaktan härpå beräknar departementschefen medel för ytterligare 30 tjänster varvid hänsyn tagits till SIDA:s personalbehov avseende informationsverksamheten.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

att riksdagen till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 14 982 000 kr.

6. **Finansiellt utvecklingsbistånd.** Kungl. Maj:t har (bilaga 9, punkt E 1, s. 82—94) föreslagit riksdagen att

a) godkänna de av departementschefen föreslagna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd,

b) medge att Sverige förbinder sig att för vart och ett av åren 1969 och 1970 bidra till Internationella livsmedelsprogrammet med högst 1 000 000 dollar utöver de tidigare utfästelserna,

c) till Finansiellt utvecklingsbistånd för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 289 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört under de två reservationsanslagen Multilateralt utvecklingsbistånd och Bilateralt utvecklingsbistånd med 112 672 000 kr. resp. 105 000 000 kr. eller sammanlagt 217 672 000 kr.

Propositionen. Sammanslagningen av anslagen syns enligt propositionen naturlig med tanke på det nära samband som råder mellan multilaterala och bilaterala insatser i fråga om finansiellt bistånd. Det är också svårt att med exakthet förutsäga medelsbehovet på det finansiella biståndsanslagets delområden. Ett gemensamt anslag ger en ökad flexibilitet som bör medge ett rationellare och snabbare utnyttjande av anslagen.

Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd utnyttjas för bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA), Asiatiska utvecklingsbanken, Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) och för bistånd enligt 1967 års konvention om livsmedelshjälp. Det förordas att medelsbehovet även för andra regionala utvecklingsbanker fr. o. m. budgetåret 1969/70 redovisas under denna anslagspost.

Reservationen på anslaget vid utgången av budgetåret 1967/68, ca 61,1 milj. kr., var till huvuddelen bunden av gjorda utfästelser.

Internationella utvecklingsfonden (IDA), det ledande multilaterala organet för utvecklingsfinansiering på mycket förmånliga villkor, är beroende av årliga kapitalbidrag från industriländerna. Våren 1968 lades fram förslag till överenskommelse om påfyllnad under en treårsperiod av totalt 1,2 miljarder dollar. Sverige skulle tillskjuta 29 640 000 dollar i form av ordinarie och extra bidrag inom nyssnämnda beloppsram, varjämte Sverige skulle lämna extra bidrag utanför ramen med 21 360 000 dollar (prop. 1968: 101 och prop. 1968: 102 SU 128). Överenskommelsen har inte trätt i kraft främst emedan den inte godkänts av USA, vilket tvingat IDA till allvarlig nedskärning av verksamheten. IDA har därför tagit upp frågan om förskottsintibetaling av bidragen. Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att inbetala de svenska bidragen inom ramen 1,2 miljarder dollar utan hinder av att den allmänna påfyllnadsöverenskommelsen inte trätt i kraft (prop. 1968: 167, SU 181). Med stöd av detta bemyndigande inbetalas ifrågavarande bidrag för innevarande budgetår. Med hänsyn till rådande osäkerhet om IDA:s framtida verksamhet har det ansetts naturligt att inte binda sig för inbetaling av de återstående bidragen. Läget i detta avseende har inte ändrats. Det anses därför naturligt att avvakta händelseutvecklingen. Endast om

frågan om bidragen lämnas öppen kan Sverige driva en aktiv och flexibel förhandlingslinje till IDA:s förmån.

Medelsbehovet uppgår till ca 51,1 milj. kr. för ordinarie och extra bidrag inom ramen 1,2 miljarder dollar och till ca 36,8 milj. kr. för extra bidrag utom ramen.

För delpost till Sveriges andel i Asiatiska utvecklingsbanken erfordras 2 587 000 kr.

Under 1968 har olika former för samarbete diskuterats med både Afrikanska utvecklingsbanken och Interamerikanska utvecklingsbanken.

Internordiska överläggningar ledde i augusti 1968 fram till ett nordiskt memorandum till Afrikanska utvecklingsbanken om bidrag tillsammans med övriga länder. Utsikterna till positiv inställning i en bredare krets givarländer anses begränsade men en svensk finansiell insats kan bli aktuell 1970.

Interamerikanska utvecklingsbanken och den svenska utvecklingsfonden har samfinansierat ett stort vattenförsörjningsprojekt i Brasilien som helt tagit fondens resurser (5 milj. dollar) i anspråk. Under hänvisning till den restriktiva upphandlingspolitik som banken inlett ansåg sig föredragande statsrådet (prop. 1968: 101, s. 125) icke vara beredd att ta ställning till påfyllnad av fonden. Någon ändring i förhållandena synes inte ha inträtt. Kraftiga invändningar har från svensk sida rests mot denna politik som klart avviker från tidigare principer på vilka Sveriges positiva inställning till Interamerikanska utvecklingsbanken baserades. Det går inte att nu säga något definitivt om möjligheterna till en tillfredsställande lösning av problemen.

För behov främst i samband med bidrag till Afrikanska utvecklingsbanken beräknas ca 15,6 milj. kr.

En höjning av bidraget till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) förutskickades i prop. 1968: 101. Programmet expanderar och bidragsmålet har inte kunnat uppnås. Ytterligare expansion övervägs genom förmedling av gödningsämnen och andra produktionsmedel för jordbruket.

En svensk bidragsökning frigör ett lika stort belopp från USA, som för WFP tillämpar »matching contribution», och innebär att Sverige behåller sin plats som en av de största bidragsgivarna.

En höjning av bidraget med 1 milj. dollar till 4 milj. dollar förordas varjämte utfästelsen för 1970 bör höjas till samma nivå.

Medelsbehovet uppgår till ca 20,9 milj. kr.

Enligt 1967 års konvention om livsmedelshjälp skall Sverige 1968/69—1970/71 tillhandahålla u-länderna 54 000 ton spannmål årligen. Någon skyldighet för givarlandet att betala frakt- och administrationskostnader i samband med leveranserna föreligger inte. Sverige har träffat överenskomst med WFP om att denna organisation skall administrera de svenska veteleveranserna varigenom de integreras i WFP:s normala program. Sveriges bestrider vidare frakt- och administrationskostnaderna genom ett sär-

skilt bidrag beräknat till 20 % av åtagandet enligt konventionen.

Medelsbehovet beräknas till ca 22 milj. kr.

Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd omfattar numera medel för utvecklingskrediter och projektförberedelser i samband med dessa, sedan gåvobiståndet hänförts till tredje huvudtitelns anslag till fältverksamhet.

Den övervägande delen av reservationsmedlen motsvaras av avtalsbundna kreditåtaganden. Genom bemyndigandet att ingå åtaganden som är avsedda att infrias först under kommande budgetår nås bättre balans mellan anslag och utbetalningar men betydande kreditåtaganden måste täckas av omedelbart tillgängliga medel varför även framdeles relativt stora reservationer kan komma att redovisas.

Det framhålls att kreditavtal redan före den första utbetalningen har betydande värde för låntagaren som säkerhet för att uppkommande betalningsförpliktelser kan mötas.

Åtagandena inom kreditbiståndet ökade kraftigt 1967/68 genom att fem kreditavtal om sammanlagt 146 milj. kr. ingicks. Krediterna till Tunisien på 15 milj. kr. för industri- och turistprojekt samt till Etiopien på 30 milj. för samfinansiering med Världsbanken och IDA av ett större vägprojekt anmälades i prop. 1968: 101 liksom två krediter till Indien om sammanlagt 75 milj. kr., den ena på 30 milj. kr. för kapitalvaruimport, den andra på 45 milj. kr. för import av industriförnödenheter. Den senare är avsedd att utnyttjas parallellt med liknande krediter från IDA. En kredit om 26 milj. kr. avsedd för lån till jordbruksmekanisering och pumpbevattning m. m. i Pakistan lämnas tillsammans med en IDA-kredit och aviserades i prop. 1968: 101.

Innevarande budgetår har kreditavtal slutits med Kenya om en kredit på 19 milj. kr. som tillsammans med en lika stor kredit från IDA finansierar första fasen i Kenyas program för att öka avkastningen av kreatursstammen.

I Tunisien skall Sverige med en kredit om 26 milj. kr. gemensamt med Världsbanken finansiera ett program för utbyggnad av dricksvattenförsörjningen. Under innevarande budgetår väntas ytterligare ett avtal slutas med Tunisien om utnyttjande av resterande belopp från tidigare krediter, ca 1,9 milj. kr., för ett dricksvattenprojekt knutet till nyssnämnda program.

Vidare väntas inom kort avtal om finansiering tillsammans med IDA och Världsbanken av en del av den viktiga huvudvägen mellan Dar es Salaam i Tanzania och Zambias kopparbälte, den s. k. Tan-Zam-vägen, med svenskt kreditåtagande om 78 milj. kr. Emellertid aktualiseras endast hälften av detta belopp om IDA:s resurser fylls på i tidigare avsedd omfattning. En ytterligare kredit till Tanzania om 15 milj. kr. för industrifinansiering beräknas vara klar för avtal inom kort.

Turkiet, som tidigare erhållit en kredit för sin första femårsplan om 26

milj. kr., har fått utfästelse om kreditbistånd — företrädesvis av programkaraktär — med 15,6 milj. kr. för sin andra femårsplan.

Ytterligare kreditprojekt som förbereds av SIDA och kan resultera i avtal innevarande budgetår är bl. a. finansiering tillsammans med Världsbanken av ett telekommunikationsprojekt i Etiopien samt ett siloprojekt i Pakistan, som är en del av det spannmålslagringsprojekt som utgjorde första samfinansieringsoperationen med IDA.

Vidare väntas avtal om finansiering av siloprojekt i Indien. Fortsatt kreditgivning till Sudan är avhängig av pågående konsultstudier.

Departementschefen övergår så till planerna för budgetåret 1969/70 och medelsbehoven härför. SIDA:s planering av fortsatt kreditbistånd är huvudsakligen inriktad på huvudmottagarländerna. Vad utrikesministern anfört om biståndsinsatser för Vietnam understrykes. Utrymme bör finnas under såväl tredje som sjunde huvudtitelns biståndsanslag för sådana insatser sedan kriget upphört.

I planeringen för 1969/70 har SIDA lagt huvudvikten vid vatten- och livsmedelsförsörjning samt basinvesteringar t. ex. för främjande av utbildning och utveckling av industri och turism. Således planeras krediter för spannmålslagring i Tanzania och för vattenförsörjning i Kenya, Pakistan och Tanzania. Fortsatt finansiering av den tunisiska utvecklingsbanken SNI övervägs och preliminära diskussioner har förts med IDA angående samfinansiering av ett utbildningsprojekt i Uganda. SIDA:s planeringsinriktning tillstyrkes och bör tillämpas med flexibilitet och full hänsyn tagen till mottagarländernas behov och prioriteringar.

En stor del av den svenska kreditgivningen sker således i samfinansieringsoperationer med Världsbanken och IDA. Vidare torde den svenska andelen av den totala utländska finansieringen av projekten bli högre, vilket speglar IDA:s akuta brist på medel. U-länderna har genom IDA:s medelsbrist i ökad utsträckning hänvisats till lån på marknadsmässiga villkor från Världsbanken. Genom sina samfinansieringsoperationer med Världsbanken har Sverige i viss utsträckning bidragit till att begränsa de negativa verkningarna av nedskärningen av IDA:s resurser. Som exempel nämnes vattenförsörjningsprojektet i Tunisien och Tan-Zam-vägen, där upplåningen på marknadsmässiga villkor kunnat begränsas.

På grund av de direkta fördelarna för huvudmottagarländerna och den bättre integreringen av det svenska biståndet i dess internationella sammanhang förordas fortsatt stark satsning på samfinansiering med IDA och Världsbanken.

I propositionen framhålles att de svenska biståndsinsatserna integreras i det internationella biståndsmönstret också genom svenskt deltagande i konsultativa grupper och konsortier. Som exempel nämnes OECD:s Turkiet-konsortium, den konsultativa gruppen för Tunisien och den nybildade kon-

sultativa gruppen för Östafrika. Sverige har blivit medlem av konsortierna för Indien och Pakistan.

Vidare erinras om att problemen i samband med u-ländernas svåra skuld-situation berörts i prop. 1968: 101. Svenska utvecklingskrediter har lämnats på internationellt sett gynnsamma villkor och obundna i fråga om upphandlingskälla. År 1967 förlängdes löptiden för normala utvecklingskrediter från 20 till 25 år och den amorteringsfria perioden från 5 till 10 år och Kungl. Maj:t fick rätt att tillämpa de nya villkoren även på redan lämnade krediter. De nya villkoren har nyligen erbjudits Indien, Pakistan, Sudan, Tanzania, Tunisien och Turkiet beträffande 11 äldre krediter.

Departementschefen förordar att s. k. IDA-villkor (50 års återbetalningstid, varav de 10 första amorteringsfria, 3/4 % »administrationsavgift») också fortsättningsvis skall kunna komma i fråga för vissa svenska utvecklingskrediter som inte har direkt samband med kreditgivning från IDA.

Ytterligare möjligheter till lindring av kreditvillkoren har ifrågasatts av SIDA och departementschefen anser att detta bör kunna aktualiseras vid medverkan avseende våra utvecklingskrediter i internationella skuldkonsolideringsaktioner, dvs. överenskommelser om betalningsanstånd.

Bemyndigandet att göra kreditåtaganden i avräkning mot framtida anslag har utnyttjats i viss utsträckning och beräknas för budgetåret 1969/70 uppgå till ca 100 milj. kr. Icke avtalsbunden reservation vid slutet av innevarande budgetår beräknas till 20 milj. kr.

Med hänsyn till detta och till fullmakten att ingå åtaganden i avräkning mot framtida anslag beräknas att en medelsanvisning av 140 milj. kr. skall medge nya utvecklingskrediter i en omfattning som svarar mot SIDA:s aktuella planering. Härav beräknas högst 5 milj. kr. för projektförberedelser och projektkontroll. För budgetåren 1970/71 och 1971/72 bör planeringen inriktas på anslag av omkring 170 resp. 210 milj. kr.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 171 av herr Werner och II: 182 av herr Hermansson m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen i princip uttalar sig för att u-ländernas skulder avskrivs och av regeringen begär nödvändiga åtgärder för att genomföra denna princip,

dels de likalydande motionerna I: 305 av herr Lindblad och II: 290 av herrar Ahlmark och Ullsten i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att regeringen överväger att till Zambia ge den typ av mjuka krediter som bl. a. Tanzania redan erhåller inom ramen för den svenska u-landshjälpen,

dels de likalydande motionerna I: 424 av herrar Bengtson och Dahlén och II: 511 av herrar Wedén och Hedlund i vad avser hemställan

att riksdagen måtte uttala sig för ett svenskt initiativ till inrättande av en

miljardfond för u-ländernas livsmedelsförsörjning i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer,

att riksdagen i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer hos Kungl. Maj:t måtte begära förslag om inrättande av en fond för förinvesteringsstudier.

Utskottet. I motionerna I: 424 och II: 511 har föreslagits att Sverige skulle ta initiativ till en miljardfond mot världssvälten inom ramen för FAO:s livsmedelsprogram till vilken Sverige skulle utfästa sig att i första hand bidra med 100 milj. kronor årligen.

Motionsyrkanden av samma innebörd har framförts under en rad av år. Senast har frågan behandlats 1968 (SU 1968: 128). Under hänvisning till vad utskottet då anförde avstyrks motionerna I: 424 och II: 511 såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 424 och II: 511 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag om inrättande av en fond för förinvesteringsstudier.

I motioner till 1968 års riksdag hemställdes om inrättande av en fond för s. k. förinvesteringsstudier i enlighet med en framställning härom som gemensamt avgivits av Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund. Under hänvisning till vad utskottet då anförde (SU 1968: 128) avstyrks motionerna I: 424 och II: 511 såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 305 och II: 290 har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att regeringen överväger att till Zambia ge den typ av mjuka krediter som bl. a. Tanzania redan erhåller inom ramen för den svenska u-hjälpen.

En fortsatt utveckling av biståndet till Zambia har förordats av utskottet. Vid en prioritering för medelsfördelningen kan dock inte bortses från att Zambia har en i förhållande till exempelvis Tanzania mer än dubbelt så stor bruttonationalprodukt per capita eller att landet enligt Världsbankens bedömning är i mindre behov av lån på mjuka villkor än flera andra u-länder.

Utskottet är därför inte berett att tillstyrka motionerna I: 305 och II: 290 i vad de avser s. k. mjuka krediter till Zambia.

I motionerna I: 171 och II: 182 har yrkats att riksdagen i princip uttalar sig för att u-ländernas skulder avskrivs och av regeringen begär nödvändiga åtgärder för att genomföra denna princip.

Uppmjukning av kreditvillkoren för äldre krediter har enligt redogörelse i propositionen skett (1969: 1, bil. 9, s. 93).

SIDA har i sin anslagsframställning ifrågasatt ytterligare möjligheter till lindring av kreditvillkoren. Departementschefen hänvisar till det bemyndigande som erhållits från riksdagen för svensk medverkan avseende våra utvecklingskrediter i internationella skuldkonsolideringsaktioner, dvs. överenskommelser om betalningsanstånd (prop. 1968: 101, SU 128, rskr 302).

De lättnader som SIDA ifrågasatt bör kunna aktualiseras i sådana sammanhang.

Utskottet delar departementschefens uppfattning och avstyrker motionerna I: 171 och II: 182 såvitt nu är i fråga.

Vad departementschefen förordat under förevarande punkt tillstyrkes.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser ett svenskt initiativ till inrättande av en miljardfond för u-ländernas livsmedelsförsörjning,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag om inrättande av en fond för förinvesteringsstudier,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 305 och II: 290 i vad de avser s. k. mjuka krediter till Zambia,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 171 och II: 182 i vad de avser att riksdagen i princip skall uttala sig för att u-ländernas skulder avskrivs och av regeringen begär nödvändiga åtgärder för att genomföra denna princip,

5. att riksdagen godkänner de i statsrådsprotokollet föreslagna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd,

6. att riksdagen medger att Sverige förbinder sig att för vart och ett av åren 1969 och 1970 bidra till Internationella livsmedelsprogrammet med högst 1 000 000 dollar utöver de tidigare utfästelserna,

7. att riksdagen till *Finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 289 000 000 kr.

Stockholm den 6 maj 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Ottosson (m), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Högström (s), Dahlén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp) och herr Lindblad (fp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (m), Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Enskog (fp), Alemyr (s), Antonsson (cp), Blomkvist (s), Svanberg (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp).

Reservationer

1. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *parlamentarisk utredning om biståndspolitikens utformning* av herrar Ottosson (m), Bengtsson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Frågan om» och slutar med »i fråga» bort ersättas med text av följande lydelse:

»I målsättningen för vår biståndspolitik heter det (prop. nr 1968:101) dels att utvecklingsarbetet skall bidra till en höjning av de fattiga folkens levnadsnivå, dels att det 'skall bidra till social och ekonomisk utjämning och medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning'. Det svenska biståndet strävar alltså inte enbart till en minskning av klyftan mellan rika och fattiga länder utan också till en ekonomisk utjämning inom u-länderna. En viktig fråga för det framtida biståndets utformning och ekonomiska omfattning är enligt utskottet i vilken utsträckning de nuvarande biståndsformerna leder till detta resultat.

För att kunna avgöra detta räcker det enligt utskottet inte med att begränsa bedömningen till statligt tekniskt och finansiellt bistånd. Vi måste se våra relationer med u-länderna som en helhet. Denna helhetssyn måste — utöver det direkta statliga stödet över budgeten — också omfatta åtgärder på det handelspolitiska området, näringslivets investeringar, missionens och de humanitära organisationernas bidrag och samordning av alla dessa insatser.

Utskottet delar det i motionerna I: 310 och II: 422 samt I: 424 och II: 511 framförda önskemålet att dessa och andra i motionerna berörda frågor blir föremål för en allsidig belysning. På flera av hithörande områden torde finnas behov av utredningar med uppgift att utarbeta långsiktiga riktlinjer och som underlag för dessa en omfattande forskning om olika sidor i utvecklingsarbetet. En genomgång av dessa problemställningar bör enligt utskottet ske i en parlamentarisk beredning på sätt som föreslagits i motionerna I: 424 och II: 511.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 422 samt I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag om översyn av riktlinjerna för den svenska biståndspolitik som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

2. vid punkten 1 (Planeringsram m. m.) beträffande riktlinjer för samarbetet mellan näringsliv och biståndsgivande myndigheter av herrar Ottosson (m), Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Med hänsyn» och slutar med »och biståndsmyndigheterna» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Privata investeringar i u-länderna kan, om de utformas på ett sätt som innebär ömsesidiga fördelar för u-landet och det investerande företaget, vara av stor betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling. U-länderna har därför också i flera internationella sammanhang — bl. a. vid världshandelskonferensen i New Delhi 1968 — uttryckt starkt intresse för sådana investeringar.

Detta gör det enligt utskottet angeläget med ett nära samarbete mellan det svenska näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna. Vidgade möjligheter till gemensamma projekt för staten och enskilda företag eller grupper bör, såsom motionärerna framhållit, prövas.

Detta kan t. ex. ske i 'paketprojektets' form genom att t. ex. SIDA står för vissa delar av projektet och företaget för en annan del. Det statliga biståndet skulle kunna svara bl. a. för sådana infrastrukturella investeringar som kan bli nödvändiga för att en ur utvecklingssynpunkt angelägen privat investering skall kunna genomföras. Staten kan också medverka genom finansiering av sådana följdinvesteringar i samband med en företagsetablering som inte är nödvändiga för lönsamheten men av andra skäl önskvärda från u-landets synpunkt. En industriplanläggning kan exempelvis kompletteras med en yrkesskola eller vice versa, ett jordbruksprojekt med slakterier och mejerier etc.

Dessa och andra i motionerna I: 310 och II: 422 samt I: 424 och II: 511 nämnda problem aktualiserar frågan om formerna för samarbetet mellan staten och näringslivet på biståndsområdet. Det kan övervägas att för ändamålet inrätta ett särskilt samrådsorgan mellan näringslivsorganisationerna och SIDA, där företagets roll i det svenska biståndsarbetet fortlöpande kan diskuteras. Även på personalrekryteringsområdet bör ett fruktbarande samarbete kunna komma till stånd.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser riktlinjer för samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

3. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *vissa principer och förslag för biståndsarbetet* av herr Ottosson (m), fru Diesen (m), herrar Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Yrkandet i» och slutar med »av utskottet» bort ha följande lydelse:

»Motionärerna har utöver de formella yrkanden utskottet behandlar i annat sammanhang tagit upp en rad principer och förslag väl värda att beaktas vid utformningen av den fortsatta svenska biståndsinsatsen. Motionerna I: 310 och II: 422 tillstyrks därför, såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

»4. att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser vissa principer och förslag att beaktas vid utformningen av den fortsatta svenska biståndsinsatsen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

4. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *plan för vägen till 1 %-målet* av

a. herrar Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahln (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som anser att det stycke i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med »Utskottet hade» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 310 och II: 422 framläggs en tidsplan för utvecklingsbiståndets tillväxt, som förutsätter en årlig ökningstakt för det offentliga biståndet med ca 25 % och det statliga 1 %-målet uppnående år 1974 eller budgetåret 1974/75. Den inbegriper dessutom en prognos för tillväxten av det privata kapitalflödet till u-länderna, vilken bygger på en genomsnittlig ökning av 25 % per år. Utskottet avstyrker det föreliggande motionsyrkandet, eftersom det liksom den av riksdagen 1968 antagna planen för utvecklingsbiståndet förespråkar en alltför långsam ökningstakt för det statliga utvecklingsbiståndet. Däremot delar utskottet de i motionerna framlagda synpunkterna så till vida som det vid sidan av de biståndsinsatser som förutsätter anslag över statsbudgeten bör vidtas mera energiska och planmässiga åtgärder för att också främja och underlätta de privata och långfristiga kapitalrörelserna till u-länderna, t. ex. i form av ur utvecklingsynpunkt angelägna investeringar och företagsetableringar. För utvecklingsländerna är det, som motionärerna påpekar, av central betydelse att kapitaltillflödet — både det offentliga och det privata — ökar. Utskottet är dock inte berett att biträda motionernas uttalanden om att Sverige i ökad utsträckning skulle binda sitt bistånd till svenska leveranser, eftersom detta kan befaras leda till en väsentlig minskning av biståndets värde ur mottagarlandets synpunkt.»

b. herr Ottosson (m), fru Diesen (m), herrar Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med »Utskottet hade» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 310 och II: 422 föreslås en tidsplan för utvecklingsbiståndet som förutsätter en årlig ökningstakt för det offentliga biståndet med ca 25 % per år, varigenom 1 %-målet uppnås 1974/75. Emellertid inbegriper motionernas tillväxtplan också en prognos för ökningen av det privata kapitalflödet till u-länderna, enligt vilken en genomsnittlig årlig ökningstakt av 25 % bör kunna beräknas. Riktpunkten för denna kombinerade tillväxtplan har varit att Sverige på detta sätt bör kunna nå det internationellt vedertagna 1 %-målet, i vilket såväl det privata som det offentliga biståndsflödet inräknas, redan under något av de båda första åren av 1970-talet. Härför krävs emellertid inte endast en ökning av de statliga biståndsinsatserna utan också mera målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna. De privata investeringarnas utvecklingsfrämjande effekt erkänns alltmer allmänt, något som även kom till uttryck vid UNCTAD II. Investeringarnas ändamål, villkor och det antal arbetstillfällen och försörjningsmöjligheter de skapar är det väsentliga. Direkta företagsinvesteringar i u-länderna har den viktiga fördelen att de utgör kapitaltillskott som inte ökar ländernas skuldbörda. Från regeringens sida brukar framhållas att statsmakternas möjligheter att påverka de privata kapitalrörelserna är alltför små för att tas med i beräkningen i detta sammanhang. Utskottet vill för sin del anföra att staten i själva verket förfogar över en rad medel varigenom näringslivets investeringar och andra utvecklingsbefrämjande åtgärder skulle kunna stimuleras och ökas. Sådant närmare samarbete mellan stat och näringsliv har berörts i det föregående, och utskottet får anledning återkomma till ämnet i samband med sin behandling av motioner om investeringsgarantier. Hit hör även åtgärder på dubbelbeskattnings och den allmänna företagsbeskattnings områden. Företagsinvesteringar i u-länderna kan också verksamt främjas genom statligt stöd till s.k. förinvesteringsstudier genom svenska konsultföretag. Mot denna bakgrund vill utskottet förorda att riksdagen uttalar sig för en samlad plan för utvecklingsbiståndets tillväxt av den innebörd som föreslagits i motionerna I: 310 och II: 422 och som förutsätter mera målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna.»

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser plan för vägen till 1 %-målet som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

5. vid punkten 1 (Planeringsram m. m.) beträffande riktlinjer för vägen till 1 %-målet av

a. herrar Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »Som utskottet» och på s. 10 slutar med »av bruttonationalprodukten» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill erinra om att det när statsmakterna år 1962 fattade sitt principbeslut att snarast möjligt söka uppnå en bistånds nivå om 1 % av bruttonationalprodukten fanns förhoppningar om att detta etappmål skulle nås under loppet av 1960-talet, som då hade proklamerats som 'FN:s utvecklingsårtionde'. Ökningen av biståndsanslagen har dock hittills varit mycket blygsam. Tidpunkten för uppnåendet av 1 %-målet har oavlåttligt flyttats framåt.

Riksdagen antog 1968 en plan för utbyggnaden av utvecklingsbiståndet som innebär att 1 %-målet uppnås budgetåret 1974/75. Det föreligger emellertid enligt utskottets mening möjlighet att skapa statsfinansiella och samhällsekonomiska förutsättningar för betydligt större anslag till u-hjälpen än planen förutsätter. Då utskottet finner större svenska biståndsinsatser till de fattiga länderna vara utomordentligt angelägna vill utskottet i enlighet med förslaget i motionerna I: 424 och II: 511 förordade att initiativ tas av Kungl. Maj:t till överläggningar mellan riksdagspartierna i syfte att nå överenskommelse om en plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen, varvid den i nämnda motioner förordade målsättningen att 1 %-målet hör uppnås *senast* budgetåret 1972/73 bör vara riktgivande. Dessa överläggningar bör som påpekas i motionerna även kunna innefatta frågan om biståndets finansiering. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser vägen till 1 %-målet.

Härav följer att utskottet i avvaktan på resultatet av de begärda överläggningarna kan godta Kungl. Maj:ts anslagsäskanden för nästa budgetår under utrikes- och finanshuvudtitlarna.»

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 anhåller

a. att Kungl. Maj:t tar initiativ till överläggningar mellan de demokratiska partierna i syfte att nå överenskommelse om riktlinjer för när det svenska biståndet skall uppnå en procent av bruttonationalprodukten varvid den i motionerna förordade målsättningen bör vara riktgivande,

b. att Kungl. Maj:t snarast möjligt och helst till 1969 års höstsession förelägger riksdagen de förslag som kan föräledas av överenskommelsen,»

b. herr Ottosson (m), fru Diesen (m), herrar Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som — vid bifall till reservationen 4 b — anser att den del

av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »Som utskottet» och på s. 10 slutar med »av bruttonationalprodukten» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har i det föregående förordat en plan varigenom 1 %-målet kommer att uppnås 1974/75 samtidigt som det privata kapitalflödet till u-länderna kraftigt befrämjas. I annat sammanhang har utskottet begärt en parlamentarisk utredning om biståndspolitikens utformning i alla dess olika aspekter. Av detta följer att utskottet inte är berett att tillstyrka motionerna I: 424 och II: 511, såvitt nu är i fråga.»

6. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *investeringsgarantier* av herrar Ottosson (m), Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlné (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »avstyrks därför» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Till grund för utformningen av förslaget om statliga garantier för investeringar i u-länder låg en inom finansdepartementet utarbetad promemoria. Flertalet remissinstanser reste allvarliga invändningar mot att systemet endast skulle omfatta de s. k. huvudmottagarländerna för Sveriges bilaterala utvecklingsbistånd. Denna begränsning befarades kraftigt komma att minska systemets värde. Dessa farhågor synes bekräftade enär ännu ingen ansökan om investeringsgaranti inkommit till exportkreditnämnden som administrerar garantierna.

Ett grundläggande villkor för att statsmakterna genom investeringsgarantier skall stödja en investering i ett u-land bör enligt utskottets mening vara att den kan inordnas i landets utvecklingsplan och tjäna landets sociala och ekonomiska framåtskridande. Därutöver krävs givetvis att myndigheterna i vederbörande land finner investeringen önskvärd och därför är beredda att ge sitt tillstånd till den. Utskottet kan dock inte finna några skäl för att dessa kriterier inte i lika hög grad skulle kunna gälla samtliga u-länder, varvid den gängse FN-definitionen om vilka länder som räknas till u-länder bör tillämpas. Garantier bör ej kunna ges för investeringar i de kolonialiserade områdena i Södra Afrika.

Utskottet vill även påtala att regeln om att det investerande företaget skall ge de anställda tillfredsställande anställnings- och arbetsvillkor och visa en positiv inställning till fackföreningsverksamhet torde förutsätta att företaget också är huvuddelägare. Detta strider å andra sidan mot en förklarlig önskan i u-länderna att huvudinflytandet i företagen skall tillförsäkras inhemska intressen. Bestämmelserna torde på denna punkt behöva förtydligas.

Vad utskottet anfört i förevarande fråga bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet tillstyrker sålunda motionerna I: 169 och II: 183, I: 441 och II: 341 samt I: 424 och II: 511.»

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

»8. att riksdagen beträffande förslag om ändringar i reglerna för det svenska systemet för investeringsgarantier i u-länderna i anledning av motionerna I: 169 och II: 183, I: 441 och II: 341 samt I: 424 och II: 511, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

7. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *planeringsramen* av herrar Ottosson (m), Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 14 börjar med »Utskottet ansluter» och på s. 15 slutar med »omfattande biståndsinsatser» bort ha följande lydelse:

»Utskottet är berett att tills vidare godta den totala planeringsram för utvecklingsbiståndet som redovisas i propositionen. Medel för den kommande hjälpen till Syd- och Nord-Vietnam bör dock ställas till förfogande utanför den planeringsram som riksdagen kan komma att fastställa. Utskottet vill därvid hänvisa till sitt uttalande vid behandlingen av proposition 1968: 101 att svenskt bistånd till återuppbyggnaden i Vietnam snabbt kunde aktualisera en väsentlig ökning av det totala svenska u-landsbiståndet. Utskottet finner det angeläget att den svenska vietnamhjälpen får en effektiv inriktning och blir av betydande omfattning. För att inte andra aktuella biståndsinsatser därvid skall behöva senareläggas eller helt inställas vill utskottet förorda att hjälpen till Vietnam lägges utanför den nu aktuella planeringsramen.»

dels utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

»16. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag beträffande den totala planeringsramen för utvecklingsbiståndet för budgetåren 1970/71 och 1971/72 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.»

8. vid *punkten 1* (Planeringsram m. m.) beträffande *biståndets länderinriktning* av herr Dahlén (fp).

9. vid *punkten 3* (Fältverksamhet) beträffande *familjeplanering* av herr Ottosson (m), fru Diesen (m), herrar Bohman (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med »Motionsyrkande av» och på s. 22 slutar med »ett familjeplaneringsinstitut» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar de synpunkter på familjeplaneringen som kommit till uttryck i motionerna I: 310 och II: 422. Familjeplaneringen utgör ett område, där svenska insatser har varit vägledande och bidragit till en gradvis förändrad inställning i dessa frågor. Detta har varit en förutsättning för ökande verksamhet också från andra länders sida. I växande utsträckning har också utvecklingsländerna sökt bistånd från Sverige i sin strävan att få befolkningsutvecklingen under kontroll.

En ökad inriktning av vår utvecklingshjälp till detta område är naturlig. Det är vidare enligt utskottets mening angeläget att man genom systematisk analys av verksamheten samt specialiserad forskning når en fördjupad kunskap om hur resurserna bäst skall användas. Befolkningsproblemens komplicerade natur, sociologiskt, pedagogiskt, religiöst och kulturgeografiskt lika väl som praktiskt-medicinskt, utgör goda skäl för den i olika sammanhang framförda tanken på ett särskilt familjeplaneringsinstitut för tvärvetenskaplig forskning. Institutet skulle bl. a. kunna fungera som rådgivare till SIDA och svara för de problem av forsknings- och utvecklingskaraktär, som aktualiseras i samband med en ökad svensk insats i befolkningsfrågorna.

Avsaknaden av en sådan basorganisation har säkerligen varit till förfång för de svenska familjeplaneringsprojekten. Vid sidan av forskning bör en huvuduppgift för institutet vara utbildningen av svensk och utländsk personal i befolkningsfrågor. Den forsknings- och utbildningsgrupp för hit hörande frågor som SIDA planerar finner utskottet vara ett steg i rätt riktning. Behovet av en basorganisation motiverar dock inrättandet av ett särskilt familjeplaneringsinstitut.

Förslag om inrättande av ett sådant institut bör snarast möjligt föreläggas riksdagen. Motionerna I: 310 och II: 422 tillstyrks såvitt nu är i fråga. Vad utskottet anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 422 i vad de avser inrättande av ett familjeplaneringsinstitut som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

10. vid *punkten 3* (Fältverksamhet) beträffande *familjeplanering i Costa Rica* av herrar Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Enskog (fp) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22 som börjar med »Riksdagen har» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner det angeläget att den latinamerikanska kontinenten uppmärksammas mer när det gäller det framtida svenska biståndet. Sveriges särskilda erfarenheter på familjeplaneringsområdet och den exceptionellt höga befolkningstillväxten i flera av de latinamerikanska länderna, inte minst i det i motionerna nämnda Costa Rica, gör insatser på detta område särskilt angelägna. Med beaktande av vad utskottet förut anfört beträffande val av s. k. huvudmottagarländer finner utskottet det naturligt att man vid planeringen av en framtida svensk biståndsverksamhet i Latinamerika även överväger andra hjälpprogram.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 435 och II: 420 i vad de avser stöd till familjeplanering i Costa Rica som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

11. vid *punkten 3* (Fältverksamhet) beträffande *studiestipendieringsprogram* av herrar Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 25 som börjar med »Enligt vad» och slutar med »i fråga» bort ersättas med text av följande lydelse:

»En inventering nyligen av flyktingsituationen i de olika afrikanska staterna visar att antalet flyktingar uppgår till ca 1,2 milj. Många av dessa flyktingar lever under miserabla sociala förhållanden. Utbildningen utgör ett särskilt svårt problem. De länder där flyktingarna vistas har samtliga stora besvärligheter att klara sina egna utbildningsbehov. Många av dem gör trots detta berömvärda insatser för att också kunna ge flyktingarna skolundervisning.

Sverige stöder på olika sätt utbildning av flyktingar bl. a. genom bidragen till UNWRA, UNCHR och genom stöd till det s. k. Mozambique Institute. Dessutom lämnas stöd åt FN-programmet för den sydafrikanska apartheidpolitikens offer.

Enligt utskottets mening talar dock många skäl för att Sverige ökar sina insatser för att medverka till en lindring av det allvarliga flyktingproblemet. Ett förslag till stipendieprogram för flyktingarna bör i detta syfte föreläggas 1970 års riksdag.

Stipendierna bör företrädesvis avse utbildning vid afrikanska utbildningsanstalter. Frågan huruvida programmet bör koncentreras till utbildning på särskild nivå bör övervägas. Den i motionen nämnda flyktingkonferensen i Addis Abeba 1968 uppehöll sig vid denna fråga och dess rekommendationer bör därför beaktas. Programmet bör läggas upp i nära samarbete med de internationella flyktingorganisationerna och med de afrikanska organisationer som har erfarenhet på området.

Vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 bör ges Kungl. Maj:t till känn.»

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

»8. att riksdagen i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag till studiestipendieringsprogram för flyktingar från Afrika som sin mening ger Kungl. Maj:t till känn vad utskottet anfört,»

12. vid *punkten 6* (Finansiellt utvecklingsbistånd) beträffande *en miljardfond för u-ländernas livsmedelsförsörjning* av herrar Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »Motionsyrkanden av» och slutar med »i fråga» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Stora ansträngningar har nedlagts på att förbättra u-ländernas egen livsmedelsproduktion genom bättre brukningsmetoder och bevattningsanläggningar, traktorisering och konstgödsel. Vidare har avsevärda förbättringar kunnat åstadkommas genom de nya sädessorter som framkommit under de senare åren som ett resultat av många års forskning. Dessa framgångar är givetvis mycket tillfredsställande.

Livsmedelssituationen måste dock fortfarande anses mycket kritisk. Proteinbristen utgör fortfarande ett stort problem liksom lagrings- och distributionssvårigheterna. Utvecklingen på jordbruksområdet kommer att vara förgäves om man inte samtidigt kan hejda befolkningsexplosionen. En ojämn inkomstfördelning och otillräckliga jordreformer gör situationen osäker för huvuddelen av befolkningen i de flesta länderna. Risken att den gynnsamma utvecklingen bryts av nya torkkatastrofer kvarstår också.

Behovet av ett effektivt bistånd på livsmedelsområdet är därför mycket stort. Detta måste innebära fortsatta livsmedelssändningar så länge behov därav föreligger och energiska insatser för att ytterligare förbättra jordbruks- och forskningsmetoder. Vidare erfordras ansträngningar för att differentiera produktionen till förmån för mer proteinrika grödor, en ökad satsning på animalieproduktion samt kapitalhjälp för inköp av konstgödsel, finansiering av bevattningsanläggningar, mekanisering och lagring.

Stora kapitalinsatser är sålunda nödvändiga dels för att göra det möjligt för u-länderna att utveckla sin egen livsmedelsproduktion, dels därför att risken för hungerkatastrofer fortfarande kvarstår.

Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 424 och II: 511 att Sverige skall ta initiativ till uppbyggnad av en fond för u-ländernas livsmedelsförsörjning inom ramen för FAO:s livsmedelsprogram. Målet för fon-

dens storlek bör sättas till 1 miljard dollar per år. Sverige bör vara berett att i första hand bidra med 100 milj. kr. årligen.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser ett svenskt initiativ till inrättande av en miljardfond för u-ländernas livsmedelsförsörjning som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

13. vid *punkten 6* (Finansiellt utvecklingsbistånd) beträffande *fond för förinvesteringsstudier* av herrar Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »I motioner» och slutar med »i fråga» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet vill i enlighet med yrkandet i motionerna I: 424 och II: 511 tillstyrka att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om inrättande av en fond för förinvesteringsstudier. Kungl. Maj:t har i olika sammanhang påpekat att behovet av stöd till sådana studier delvis tillgodoses redan inom den nuvarande bistandsverksamhetens ram bl. a. i samband med projektförberedelser och projektkontroll vid utvecklingskrediter. Behovet av bättre finansieringsmöjligheter för dylika investeringsundersökningar är emellertid f. n. ett av de stora problemen när det gäller investeringsprojekt i u-länderna. Utskottet finner det därför angeläget att den föreslagna fonden kommer till stånd.

Fonden bör enligt utskottets mening förvaltas av SIDA som skulle kunna erbjuda ett u-land att finansiera de utredningar som krävs för att klargöra genomförbarheten av tänkbara investeringsprojekt. Medel ur fonden bör anslås efter ansökan av vederbörande u-landsregering som har att styrka att den ifrågasatta investeringen skulle vara av väsentligt intresse för landets ekonomiska och sociala utveckling. Villkoren för fonden bör kunna vara analoga med dem som föreskrivs för investeringsgarantier och de s. k. u-garantierna inom exportkreditområdet. Fondens användande bör inte vara knuten till förinvesteringsstudier genom svenska konsultföretag utan principen om fri anbudsgivning bör gälla.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 424 och II: 511 i vad de avser förslag om inrättande av en fond för förinvesteringsstudier som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

14. vid *punkten 6* (Finansiellt utvecklingsbistånd) beträffande *s. k. mjuka krediter till Zambia* av herrar Nyman (fp), Dahlén (fp), Lindblad (fp), Enskog (fp) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med »En fortsatt» och slutar med »till Zambia» bort ha följande lydelse:

»Sverige har enligt propositionen i samverkan med IDA och Världsbanken beviljat en förhållandevis stor kredit för den *s. k. Tan-Zam-vägen*, vilken kommer att ha viss betydelse för Zambias ekonomi. Zambia har dock inte erhållit sin del av krediten på *mjuka s. k. IDA-villkor* utan kommer att få erlägga ränta och amortering på vanliga kommersiella villkor. Detta på grund av att landet enligt Världsbankens bedömning är i mindre behov av *s. k. mjukt kapital* än flera andra u-länder.

FN-blockaden mot Rhodesia innebär dock enligt utskottets mening stora påfrestningar på Zambias ekonomi. Landet har dessutom ett särskilt utsatt läge. Utskottet vill därför tillstyrka yrkandet i motionerna I: 305 och II: 290 i vad de avser *s. k. mjuka krediter till Zambia*. Vad utskottet anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av motionerna I: 305 och II: 290 i vad de avser *s. k. mjuka krediter till Zambia* som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.»

Särskilt yttrande

vid *punkten 3* (Fältverksamhet) beträffande *bidrag till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet* av herrar Ottosson (m), Bengtson (cp), Nyman (fp), Dahlén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Lindblad (fp), Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anfört:

»Vi vill uttala vår stora uppskattning av insatser i biståndsarbetet som utföres av missionen och andra enskilda organisationer. Dessa organisationer med sin delvis mycket långa u-landserfarenhet kombinerad med ett starkt personligt engagemang torde ha stora förutsättningar att även i fortsättningen bidra med effektiva insatser i biståndsarbetet. Det bör enligt utskottets mening vara angeläget att genom statliga bidrag till byggnader och tidsenliga hjälpmedel skapa bättre arbetsbetingelser och därmed större effektivitet för de enskilda organisationer som arbetar med biståndsverksamhet.

Den utvidgning av bidragsmöjligheterna som SIDA föreslog 1968 och som vann riksdagens bifall borde kunna utnyttjas för att ytterligare öka de enskilda organisationernas drift- och startbidrag, fredskårsverksamhet m. m.

Reglerna härför borde sålunda utformas mindre restriktivt än för närvarande. Vi förutsätter att SIDA väl tillvaratar möjligheterna att i ökad utsträckning ställa medel till föfogande för de enskilda organisationernas biståndsverksamhet.»